

EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO

Bryssel, 27. toukokuuta 2004 (04.08)
(OR. fr)

9921/04

MED 19

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteerin puolesta Patricia BUGNOT, johtaja
Saapunut:	17. toukokuuta 2004
Vastaanottaja:	Javier SOLANA, pääsihteeri, korkea edustaja
Asia:	Komission tiedonanto - Euroopan naapuruuspolitiikka - STRATEGIA-ASIAKIRJA

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena komission asiakirja – KOM(2004) 373 lopull.

Liite: KOM(2004) 373 lopull.

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 12.5.2004
KOM(2004) 373 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

Euroopan naapuruuspolitiikka

STRATEGIA-ASIAKIRJA

{SEK(2004) 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570}

JOHDANTO JA TIIVISTELMÄ

Aiemmin tässä kuussa toteutuneen Euroopan unionin historiallisen laajentumisen myötä unioni vei Euroopan mantereen turvallisuutta ja hyvinvointia merkittävästi eteenpäin. Laajentuminen merkitsee myös sitä, että unionin ulkorajat ovat muuttuneet. Olemme saaneet uusia naapureita ja tulleet läheisemmiksi entisten kanssa. Nämä olosuhteet ovat luoneet sekä mahdollisuuksia että haasteita. Euroopan naapuruuspolitiikka on vastaus tähän uuteen tilanteeseen. Lisäksi sillä tuetaan Euroopan turvallisuusstrategian tavoitteiden toteuttamiseksi tehtävää työtä.

Maaliskuussa 2003 komissio antoi tiedonannon *Laajempi Eurooppa ja naapuruus: uusi kehys suhteille EU:n itäisiin ja eteläisiin naapureihin*¹ vastaukseksi korkean edustajan Javier Solanan ja komissaari Christopher Pattenin yhteisesti neuvostolle elokuussa 2002 osoittamaan kirjeeseen.

Kesäkuussa 2003 neuvosto arvioi tiedonantoa tyytyväisyydellä ja piti sitä hyvänä perustana suunniteltaessa kyseisten maiden yhteydessä sovellettavaa uutta toimintapolitiikkaa, määritteli kokonaistavoitteet ja periaatteet ja yksilöi mahdolliset kannustimet. Thessalonikissa kesäkuussa 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto hyväksyi neuvoston päätelmät ja kohdisti odotukset neuvoston ja komission tulevaan työhön, jolla oli tarkoitus koota yhteen toimintapolitiikan eri osat.

Heinäkuussa 2003 komissio antoi tiedonannon *Kohti uutta naapuruuspolitiikan välinettä*² ja perusti laajempaa Eurooppaa käsittelevän työryhmän ja vastaavan yksiköiden välisen ryhmän. Lokakuussa 2003 neuvosto ”kehotti komissiota tekemään kesäkuussa annettujen päätelmien pohjalta ja tarvittaessa yhdessä korkean edustajan kanssa yksityiskohtaisia suunnitelmia asiaankuuluviksi toimintasuunnitelmiksi vuoden 2004 alkupuolella, jotta asia voitaisiin viedä eteenpäin kesäkuuhun 2004 mennessä”. Neuvosto suhtautui myönteisesti myös uutta naapuruuspolitiikan välinettä käsittelevään tiedonantoon. Lokakuussa 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto ilmaisi tyytyväisyytensä hankkeen edistymiseen ja kehotti neuvostoa ja komissiota viemään sitä eteenpäin tavoitteena kattava, tasapainoinen ja oikeasuhtainen toimintamalli, johon sisältyisi myös rahoitusväline.

Tältä pohjalta komissio on analysoinut yksityiskohtaisesti sisällön ja menettelyjen osalta asiat, jotka voitaisiin sisällyttää aloitteeseen. Komissio on raportoinut edistymisestä suullisesti neuvostolle kaksi kertaa, lokakuussa 2003 ja helmikuussa 2004, ja osallistunut pysyvien edustajien komiteassa ja aihetta käsittelevissä neuvoston työryhmissä yksityiskohtaisiin keskusteluihin näkökohdista, joita voitaisiin sisällyttää tiettyjen Itä-Euroopan ja Välimeren alueen maiden kanssa tehtäviin Euroopan naapuruuspolitiikan toimintasuunnitelmiin. Komission yksiköt ja korkea edustaja ovat työstäneet yhdessä tehokkaampaan poliittiseen yhteistyöhön ja yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä toimintasuunnitelmien osia ja päässeet niistä yksimielisyyteen.

Komissio on käynyt tunnustelevia keskusteluja niiden Itä-Euroopan ja eteläisen Välimeren alueen kumppanien³ kanssa, joilla on voimassa kumppanuus- ja yhteistyösopimus tai assosiaatiosopimus. Keskusteluissa kumppanit ovat vahvistaneet kiinnostuksensa Euroopan

¹ KOM(2003) 104 lopullinen, 11.3.2003.

² KOM(2003) 393 lopullinen, 1.7.2003.

³ Israel, Jordania, Moldova, Marokko, Palestiinalaishallinto, Tunisia ja Ukraina.

naapuruuspolitiikkaa kohtaan ja vahvistaneet näkemyksensä toimintasuunnitelmissa käsiteltävistä ensisijaisista tavoitteista. Aikomuksena on ulottaa prosessi koskemaan asteittain myös muita aloitteen soveltamisalaan kuuluvia maita sitten, kun niiden sopimukset ovat edenneet allekirjoitusvaiheesta ratifiointiin.

Samaan aikaan komissio on arvioinut kyseisten maiden nykyistä tilannetta poliittisten ja taloudellisten järjestelmien sekä maiden Euroopan unionin kanssa tekemän yhteistyön osalta. Tämän tiedonannon tarkoituksena on välittää arvioinnin tulokset neuvostolle ja Euroopan parlamentille ja kartoittaa seuraavat vaiheet Euroopan naapuruuspolitiikan toteuttamiseksi.

Politiikan alkuvaiheesta asti EU on painottanut, että se tarjoaa EU:n ja kumppanimaiden suhteiden lujittamiseksi välineen, joka poikkeaa siitä, mitä Euroopan maille on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 49 artiklan mukaan tarjolla. Euroopan naapuruuspolitiikan tavoitteena on jakaa vuonna 2004 toteutuneen EU:n laajentumisen edut naapurimaiden kanssa kaikkien osapuolten vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia lisäämällä. Pyrkimyksenä on estää uusien erottavien linjojen synty laajentuneen EU:n ja sen naapurien välille ja tarjota uusille naapureille mahdollisuus osallistua EU:n erilaisiin toimintoihin poliittista yhteistyötä ja turvallisuus-, talous- ja kulttuuriyhteistyötä lisäämällä.

Tätä varten ehdotetaan, että EU määrittelee yhdessä kumppanimaiden kanssa ensisijaiset tavoitteet, joiden saavuttaminen tuo ne lähemmäs Euroopan unionia. Ensisijaiset tavoitteet on tarkoitus sisällyttää yhteisesti hyväksyttäviin toimintasuunnitelmiin, joissa käsitellään seuraavia toiminnan avainaloja: poliittinen vuoropuhelu ja poliittinen uudistus; kauppa ja toimenpiteet, jotka valmistavat kumppaneita vähitellen toteutuvaan pääsyyn EU:n sisämarkkinoille; oikeus- ja sisäasiat; energia, liikenne, tietoyhteiskunta, ympäristö sekä tutkimus ja innovointi; sosiaalipolitiikka; ihmisten väliset yhteydet.

Etusijaisten naapurisuhteiden perustana on molemminpuolinen sitoumus yhteisiin arvoihin etenkin seuraavilla aloilla: oikeusvaltio, hyvä hallintotapa, ihmisoikeuksien kunnioittaminen vähemmistöjen oikeudet mukaan luettuina, hyvien naapurisuhteiden edistäminen, markkinatalouden ja kestävän kehityksen periaatteet. Lisäksi pyritään saamaan aikaan joihinkin EU:n ulkosuhteiden keskeisiin osa-alueisiin, etenkin terrorismin torjuntaan ja joukkotuhoukset leviämisen estämiseen sekä kansainvälisen oikeuden noudattamiseen ja ponnisteluihin konfliktien ratkaisemiseksi liittyvät sitoumukset.

Toimintasuunnitelmien perustana ovat yhteiset periaatteet, minkä lisäksi kussakin suunnitelmassa otetaan huomioon EU:n ja kyseisen maan nykyiset suhteet, maan omat tarpeet ja valmiudet sekä yhteiset edut. Asetettaessa tavoitteita EU:n naapurisuhteille otetaan huomioon se, missä määrin kukin maa on tosiasiassa omaksunut yhteiset arvot.

Edistymistä sovittujen ensisijaisten tavoitteiden suhteen seuraavat kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla ja assosiaatiosopimuksilla perustetut elimet. Komissio tiedottaa edistymisestä säännöllisesti. Tämän arvioinnin perusteella EU tarkastelee uudelleen yhdessä kumppanimaiden kanssa toimintasuunnitelmien sisältöä ja päättää suunnitelmien mukauttamisesta ja uusimisesta. Sen pohjalta voidaan myös tehdä päätöksiä kahdenvälisen suhteiden kehittämisen seuraavista vaiheista, esimerkiksi uusista sopimussuhteista. Ne voitaisiin toteuttaa eurooppalaisina naapuruussopimuksina, joiden soveltamisala määriteltäisiin ottaen huomioon toimintasuunnitelmissa vahvistettujen ensisijaisten tavoitteiden suhteen saavutettu edistyminen.

Tarkoitus on, että komissio laatii toimintasuunnitelmat, poliittiseen yhteistyöhön ja yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien kysymysten osalta korkean edustajan myötävaikutuksella, asianomaisten maiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen. Ehdotetaan, että suunnitelmat hyväksyy asianomainen yhteistyö- tai assosiaationeuvosto. Jos

jonkin ehdotetun toimen toteutus edellyttää oikeudellisten säädösten antamista tai virallisia neuvotteluja, komissio tekee tarvittavat ehdotukset tai antaa suositukset.

Toimintasuunnitelmat muodostavat lähtökohdan asianomaisille maille kohdennettavan avun ohjelmasuunnittelulle. Nykyisin käytössä olevista rahoituslähteistä tulevaa apua täydennetään tulevaisuudessa Euroopan naapuruuspolitiikan välineen kautta kanavoitavilla varoilla. Tässä tiedonannossa esitetään keskusteluja varten kyseistä välinettä koskeva suunnitelma komission heinäkuussa 2003 antaman tiedonannon pohjalta. Toistaiseksi naapuruuspoliittisia ohjelmia suunnitellaan nykyisten tukijärjestelmien pohjalta. Komissio pyrkii tarjoamaan naapurimaille lisätukea teknisen avun ja kummitoiminnan (*twinning*) kaltaisten järjestelyjen muodossa. Lisäksi se kartoittaa parhaillaan, missä EU:n ohjelmissa ja virastoissa naapurimaiden osallistuminen voisi olla edullista laajentuneen EU:n ja maiden itsensä kannalta.

Venäjällä on EU:n lähinaapureista keskeinen merkitys. Venäjä ja EU ovat yhdessä päättäneet kehittää nykyistä strategista kumppanuuttaan luomalla neljä yhteistä ”aluetta” toukokuussa 2003 pidetyssä Pietarin huippukokouksessa määritellyn mukaisesti.

Valko-Venäjä ja EU voivat solmia sopimussuhteet sitten, kun Valko-Venäjälle on muodostettu vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien jälkeen demokraattinen hallinto. Euroopan naapuruuspolitiikan edut voidaan tällöin ulottaa koskemaan täysimääräisesti myös Valko-Venäjää. Siihen asti EU etsii tapoja vahvistaa kansalaisyhteiskunnan tukea jäljempänä kuvatun mukaisesti.

EU odottaa, että Libya hyväksyisi Barcelonan prosessin säännösten kokonaisuudessaan ja että vielä ratkaisematta olevat kahdenväliset kysymykset saataisiin ratkaistua, minkä jälkeen Libya voisi liittyä prosessiin. Tällöin voitaisiin solmia normaalit suhteet, joiden ansioista Libya voisi päästä osalliseksi Euroopan naapuruuspolitiikkaan perustuvista eduista.

Tässä tiedonannossa annetaan suositukset Etelä-Kaukasuksen maiden sisällyttämisestä Euroopan naapuruuspolitiikkaan.

Euroopan naapuruuspolitiikka täydentää alueellisen ja pienaluetason yhteistyön nykyisiä muotoja ja tarjoaa kehyksen niiden kehittämiseksi edelleen. Poliitiikka lujittaa vakautta ja turvallisuutta ja tuo panoksensa konfliktien ratkaisemiseksi tehtävään työhön. Tässä asiakirjassa annetaan suosituksia alueellisen yhteistyön ja yhdentymisen kehittämiseksi, jotta niiden avulla voitaisiin ratkaista tiettyjä laajentuneen EU:n ulkorajoilla ilmeneviä ongelmia. Kehittämällä edelleen rajaseutuyhteistyön eri muotoja, joihin osallistuu paikallis- ja aluetason viranomaisia sekä valtiosta riippumattomia toimijoita, EU ja sen kumppanit voivat tehdä yhteistyötä sen eteen, että raja-alueet voisivat hyötyä vuonna 2004 toteutuneesta EU:n laajentumisesta. Etelässä Euroopan naapuruuspolitiikalla kannustetaan kumppaneita myös käyttämään täysimääräisesti hyödyksi Euro–Välimeri-kumppanuuden (Barcelonan prosessi) tulokset, edistämään infrastruktuurien yhteenliittämistä ja verkkoja, etenkin energia-alalla, sekä kehittämään uusia naapuriyhteistyön muotoja. Euroopan naapuruuspolitiikka edistää omalta osaltaan alueellista yhdentymistä Euro–Välimeri-kumppanuuden saavutusten pohjalta, erityisesti kaupan alalla. Se tukee ponnisteluja Euroopan turvallisuusstrategian tavoitteiden saavuttamiseksi Välimeren alueella ja Lähi-idässä.

Euroopan naapuruuspolitiikan visiona on yhä läheisemmät, yhteistyötä syvemmät ja merkittävää taloudellista ja poliittista yhdentymistä merkitsevät suhteet tiettyihin EU:n perusarvot ja -tavoitteet jakaviin maihin. Tämä lisää suuresti kaikkien osapuolten vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia. Toimintasuunnitelmat, jotka on tarkoitettu laatia tässä tiedonannossa esitettyjen periaatteiden pohjalta, ovat ensimmäinen askel vision toteutumiseksi. Toimintasuunnitelmat ohjaavat toimintaa seuraavien 3–5 vuoden ajan. Seuraavana vaiheena voisi olla eurooppalaisten naapuruussopimusten neuvottelemineen. Niillä

korvataan nykyiset kahdenväliset sopimukset sitten, kun toimintasuunnitelmissa asetetut ensisijaiset tavoitteet on saavutettu. Tällä tavoin edistymällä EU ja sen kumppanit voivat sopia pidemmän aikavälin tavoitteista suhteiden kehittämiseksi tulevina vuosina.

Komissio kehottaa neuvostoa tarkastelemaan tässä tiedonannossa esitettyä toimintamallia ja laatimaan päätelmät siitä, kuinka aloitetta vietäisiin eteenpäin, ja tarkastelemaan mahdollisten toimintasuunnitelmien sisältöä sekä maita, joiden kanssa suunnitelma olisi laadittava, ottaen tässä yhteydessä huomioon sitoutumisen yhteisiin arvoihin. Tältä pohjalta komissio on valmis saattamaan puheenjohtajamaan edustajien ja korkean edustajan tuella asianomaisten maiden kanssa käytävät tunnustelevat neuvottelut päätökseen ja esittelemään luonnokset toimintasuunnitelmiksi. Se ehdottaa, että asianomaiset yhteistyö- ja assosiaationeuvostot hyväksyisivät toimintasuunnitelmat. Se on myös valmis aloittamaan valmistelevan työn muiden tässä tiedonannossa tarkoitettujen, aloitteen soveltamisalaan kuuluvien maiden kanssa.

PERIAATTEET JA SOVELTAMISALA

Naapuruuspolitiikka Euroopan unionille, joka toimii maailmassa johdonmukaisesti ja tehokkaasti

Kokonaisvaltainen naapuruuspolitiikka, jossa yhdistyvät asiaankuuluvat osa-alueet kaikista kolmesta unionin nykyisen rakenteen muodostavasta pilarista, luo edellytykset sille, että naapurimaat voivat päästä osallisiksi EU:n laajentumiseen perustuvasta suuremmasta vakaudesta, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Tämä on otettu huomioon Euroopan unionin perustuslakia koskevaa sopimusta valmisteltaessa. Naapuruuspolitiikan suurta merkitystä painotetaan myös Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 hyväksymässä Euroopan turvallisuusstrategiassa, jossa todetaan, että EU:n tehtävänä on tukea erityisellä panoksella lähinaapureidensa vakautta ja hyvää hallintotapaa ”[ja] edistää Euroopan unionin itäpuolella ja Välimeren rannoilla vyöhykettä, joka muodostuu hyvin hallituista maista, joihin sillä voi olla tiiviit ja yhteistyöhön perustuvat suhteet”.

Euroopan naapuruuspolitiikan tarkoituksena on antaa uutta kimmoketta EU:n ja sen naapureiden yhteistyölle laajentumisen jälkeen. EU:n suhteissa kumppaneihin on tarkoitus käyttää hyväksi tarkoituksenmukaisella tavalla kokemuksia, joita on saatu tuettaessa uusia jäsenvaltioita ja ehdokasmaita niiden poliittisessa ja taloudellisessa siirtymävaiheessa, talouden kehittämisessä ja nykyaikaistamisessa.

Naapuruuspolitiikan olisi vahvistettava EU:n panosta alueellisten konfliktien ratkaisemiseksi. Se voi myös tukea unionin tavoitteita oikeus- ja sisäasioiden alalla, erityisesti niitä, jotka liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption, rahanpesun ja laittoman kaupan eri muotojen torjuntaan tai muuttoliikkeeseen. On tärkeää, että EU ja sen kumppanit pyrkivät eri yhteistyöaloilla mahdollisimman suureen keskinäiseen täydentävyyteen ja synergiaan.

EU ja Venäjä ovat päättäneet kehittää nykyistä strategista kumppanuuttaan luomalla neljä yhteistä ”aluetta” toukokuussa 2003 pidetyssä Pietarin huippukokouksessa sovitun mukaisesti⁴. Venäjä ja laajentunut Euroopan unioni ovat toistensa naapureita. On yhteisen edun mukaista hyödyntää Euroopan naapuruuspolitiikan eri osia yhteisiin ”alueisiin” liittyvässä työssä, erityisesti rajaseutuyhteistyön sekä pienaluetason yhteistyön yhteydessä. On välttämätöntä, että EU ja Venäjä käsittelevät yhteisiä huolenaiheita yhdessä naapureina. Komissio suosittelee, että asiaan liittyvien strategisen kumppanuuden osien täytäntöönpanoa varten Venäjälle tarjottaisiin nykyisten tukien lisäksi tukea ehdotetusta Euroopan naapuruuspolitiikan välineestä.

Välimeren alueen maiden osalta Euroopan naapuruuspolitiikka edistää Välimeren alueen ja Lähi-idän maiden kanssa solmitun strategisen kumppanuuden tavoitteiden saavuttamista. Välimeren alueen maiden strategisen kumppanuuden täytäntöönpanossa olisi käytettävä hyväksi Euroopan naapuruuspolitiikan täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia. Euroopan naapuruuspolitiikka pannaan täytäntöön Barcelonan prosessin ja kunkin kumppanimaan kanssa tehtyjen assosiaatiosopimusten kautta.

Naapuruuspolitiikan täytäntöönpanossa on erittäin tärkeää, että toimielimet ja jäsenvaltiot toimivat yhtenäisellä ja johdonmukaisella tavalla.

Maantieteellinen kattavuus

⁴ Neljä aluetta ovat: yhteinen talousalue (johon sisältyvät erityisinä osa-alueina ympäristö ja energia), yhteinen vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, ulkoisen turvallisuuden alalla tehtävän yhteistyön alue sekä tutkimuksen ja koulutuksen alue, joka kattaa myös kulttuurin. EU:n ja Venäjän energia-alan vuoropuhelu on koko suhteiden keskeinen osa.

Euroopan naapuruuspolitiikka kohdistuu EU:n naapurimaihin sekä maihin, jotka ovat unionin laajentumisen johdosta tulleet lähemmäs EU:ta. Euroopan puolella kyseisiä maita ovat Venäjä, Ukraina, Valko-Venäjä ja Moldova. Venäjä ja EU ovat päättäneet kehittää strategista kumppanuuttaan luomalla neljä yhteistä ”aluetta” vuoden 2003 Pietarin huippukokouksessa määritellyn mukaisesti⁵. Välimeren alueella Euroopan naapuruuspolitiikkaa sovelletaan Turkia lukuun ottamatta kaikkiin EU:n ulkopuolisiin Euro–Välimeri-kumppanuuden (Barcelonan prosessi) osanottajiin⁶. Turkki noudattaa EU-suhteissaan liittymistä edeltävän vaiheen järjestelyjä. Lisäksi komissio suosittelee, että Euroopan naapuruuspolitiikka ulotettaisiin koskemaan myös Armeniaa, Azerbaidžania ja Georgiaa⁷.

Keskustelut mahdollisiin toimintasuunnitelmiin sisällytettävien asioiden määrittämiseksi on aloitettu kumppanien kanssa, joilla on voimassa kumppanuus- ja yhteistyösopimus tai assosiaatiosopimus⁸. Kertomukset kyseisten maiden nykyisestä tilanteesta ja niiden EU:n kanssa tekemästä yhteistyöstä on liitetty tähän tiedonantoon.

Muita naapureita koskevien toimintasuunnitelmien laadinta on tarkoitus aloittaa heti, kun nyt valmisteilla olevat suunnitelmat on esitelty. Komissio esittää, että se alkaisi selvittää vuoden 2004 loppupuolella mahdollisuutta laatia toimintasuunnitelmat niiden Välimeren alueen maiden kanssa, jotka itse ovat ratifioineet assosiaatiosopimuksen, eli Egyptin ja Libanonin kanssa. Alueen muiden maiden kanssa keskustelut voisivat alkaa sitten, kun maat ovat päässeet vastaavaan vaiheeseen sopimussuhteissaan EU:hun. Puheenjohtajamaa ja neuvoston pääsihteeristö osallistuvat tähän vaiheeseen täysipainoisesti, ja jäsenvaltioita kuullaan mahdollisten lisätoimintasuunnitelmien ajoituksesta ja sisällöstä.

Euroopan naapuruuspolitiikka ja nykyisin käytössä olevat välineet

EU:n ja useimpien Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaiden välillä on jo pitkälle kehitetyt suhteet. Itä-Euroopassa sopimussuhteiden perustana ovat kumppanuus- ja yhteistyösopimukset. Välimeren alueella Euro–Välimeri-kumppanuus (Barcelonan prosessi) muodostaa yhteistyön alueellisen toimintakehyksen, jota täydentävät assosiaatiosopimukset.

Assosiaatiosopimukset mahdollistavat yhteistyön kehittämisen ja taloudellisen yhdentymisen monilla aloilla. Assosiaatiosopimusten tarjoamia mahdollisuuksia ei ole vielä täysin käytetty hyväksi. Euroopan naapuruuspolitiikka tuo esille tapoja, joilla yhteistyötä voidaan parantaa tietyillä tarkoin määritellyillä aloilla, jotta EU ja sen kumppanit pystyisivät käyttämään kokonaisvaltaisesti hyväksi jo olemassa olevien rakenteiden edut. Tätä varten toimintasuunnitelmissa vahvistetaan keskeiset ensisijaiset tavoitteet tuleviksi vuoksiksi. Edistymistä seurataan huolellisesti sopimusten alaisuuteen perustetuissa komiteoissa ja alakomiteoissa sekä soveltuvissa vuoropuhelukehyksissä. Ensisijaisten tavoitteiden määrittely ja saavuttaminen ovat tärkeä ensiaskel kohti niitä kunnianhimoisia päämääriä, jotka komissio vahvisti maaliskuussa 2003 antamassaan tiedonannossa.

Yhteinen omistajuus

Euroopan naapuruuspolitiikka on tarjous, jonka EU on tehnyt kumppaneilleen ja johon ne ovat vastanneet huomattavan suurella kiinnostuksella ja sitoutuneisuudella. Olennaisen tärkeää on, että molemmat puolet kokevat hankkeen omakseen tietoisina yhteisistä arvoista ja eduista. EU:n pyrkimyksenä ei ole määrätä kumppaneilleen ensisijaisia tavoitteita tai asettaa

⁵ Ks. hiljattain annettu komission tiedonanto suhteista Venäjään, KOM(2004) 106, 9.2.2004, sekä neuvoston 24.2.2004 antamat päätelmät.

⁶ Algeria, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Libya, Marokko, Syyria, Tunisia ja Palestiinalaishallinto.

⁷ Ks. osa 3 jäljempänä.

⁸ Israel, Jordania, Moldova, Marokko, Palestiinalaishallinto, Tunisia ja Ukraina.

niille ehtoja. Toimintasuunnitelmien onnistuminen edellyttää, että ensisijaisia kysymyksiä käsiteltäessä yhteiset edut tunnustetaan selvästi. Kumppaneita ei missään tapauksessa voida pyytää hyväksymään ennalta määrättyjä ensisijaisia tavoitteita. Ne määritellään yhteisymmärryksessä, ja siten ne vaihtelevat maasta toiseen. Sovitut ensisijaiset toimintatavoitteet saavat lisäarvoa, kun voimassa olevan sopimuksen ylin elin hyväksyy toimintasuunnitelman.

EU:n ja kunkin kumppanimaan suhteiden päämäärä ja kehitystahti riippuvat siitä, missä määrin kyseinen maa on sitoutunut yhteisiin arvoihin, sekä sen tahdosta ja kyvystä toteuttaa sovitut ensisijaiset tavoitteet.

Eriyttäminen

Toimintasuunnitelmien lähtökohtana ovat yhteiset kysymykset, jotka vastaavat Euroopan naapuruuspolitiikan tavoitteita. Ne esitetään tuonnempana. Toimintasuunnitelman laadinta ja kunkin kumppanin kanssa sovittavat ensisijaiset tavoitteet riippuvat kuitenkin kyseisen maan erityisolosuhteista. Eroja aiheuttavat maantieteellinen sijainti, poliittinen ja taloudellinen tilanne, suhteet Euroopan unioniin ja naapurimaihin, uudistusohjelmat, jos niitä on, tarpeet ja valmiudet sekä edut, joita Euroopan naapuruuspolitiikan katsotaan tuovan kussakin tapauksessa. Sen vuoksi toimintasuunnitelmat eriytetään kutakin kumppania varten.

Eriyttämisessä olisi otettava huomioon yhtäältä selkeä sitoumus yhteisiin arvoihin ja toisaalta yhteensopivuus yhtenäisen alueellisen toimintamallin kanssa etenkin silloin, kun laajemmalla alueellisella yhteistyöllä voidaan saavuttaa selviä etuja.

Lisäarvo

Euroopan naapuruuspolitiikka tuo sekä kumppanimaille että EU:lle lisäarvoa nykyisessä muodossa tehtävään yhteistyöhön verrattuna. Lisäarvo voi ilmetä seuraavilla tavoilla:

1. Euroopan naapuruuspolitiikka tarjoaa keinon kehittää ja kohdentaa aiempaa paremmin EU:n naapurimaihin soveltamaa toimintamallia politiikan eri aloilla, sillä se yhdistää unionin ja sen jäsenvaltioiden käytettävissä olevat pääasialliset välineet. Omalta osaltaan se edistää ja tukee EU:n ulkopolitiikan tavoitteita.
2. Euroopan naapuruuspolitiikan täytäntöönpano sinänsä merkitsee siirtymistä yhteistyötä paljon syvempään yhdentymisen vaiheeseen, kuten maaliskuun 2003 tiedonannossa esitetään. Tähän sisältyy myös kumppanimaiden pääsy EU:n sisämarkkinoille. Naapuruuspolitiikan ansiosta vältetään lisäksi kaikenlainen ulkopuolelle jäämisen tunne, jota unionin laajentuminen muuten saattaisi aiheuttaa, ja tarjotaan kumppanimaille mahdollisuus päästä osallisiksi laajentumisen eduista. Se määrittelee, millä tavoin ja mitä välineitä käyttäen kumppanimaat voivat vähitellen lisätä osallistumistaan EU:n politiikkojen ja ohjelmien keskeisiin alueisiin.
3. Euroopan naapuruuspolitiikka parantaa kumppanimaiden kanssa tehtävän poliittisen yhteistyön sisältöä ja lisää sen intensiteettiä ja tuloksellisuutta.
4. Euroopan naapuruuspolitiikka kannustaa uudistuksiin, jotka edistävät taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Talouden alan lainsäädännön lähentäminen, talouksien avaaminen kumppanimaiden kesken ja kaupan esteiden jatkuva vähentäminen edistävät investoimista ja kasvua ja vähentävät työttömyyttä.
5. Naapuruuspolitiikka tarjoaa kannustimia kahdenvälisen suhteiden pohjalta syntyneiden, vielä ratkaisemattomien kysymysten ratkaisemiseksi. Nämä kysymykset ovat erilaisia eri maissa.

6. Toimintasuunnitelmissa määritellään ensisijaiset tavoitteet sekä voimassa olevien sopimusten täytäntöönpanon painopisteet. Suunnitelmissa esitetään myös EU:n ja asianomaisten maan kannalta tärkeät odotetut tulokset sopimusten kattamilla aloilla.
7. Komissio aikoo ehdottaa, että vuonna 2007 otetaan käyttöön uusi rahoitusväline, Euroopan naapuruuspolitiikan väline, tiettyjä yhteistyöaloja ja erityisesti rajaseutuyhteistyötä varten nykyisten välineiden ja niiden seuraajien kattamien alojen *lisäksi*. Kaikki Euroopan naapuruuspolitiikkaan osallistuvat kumppanit voivat saada välineestä tukea. Tätä ennen, kaudella 2004–2006, rajaseutuyhteistyölle ja kansainväliselle ja alueelliselle yhteistyölle lisäarvoa tuovat naapuruuspoliittiset ohjelmat.
8. Komissio on ehdottanut, että nykyisiä varoja tai niiden seuraajia kasvatetaan uusissa rahoitusnäkymissä huomattavasti, EU:n Euroopan naapuruuspolitiikalle antaman ensisijaisen aseman mukaisesti.
9. Komissio selvittää mahdollisuuksia avata kumppanimaille vähitellen tiettyjä yhteisön ohjelmia, jotka edistävät yhteyksiä kulttuurin, koulutuksen, ympäristön, tekniikan ja tieteen aloilla.
10. Euroopan naapuruuspolitiikka tarjoaa tukea, tekninen apu ja kummitoiminta mukaan luettuina, kumppaneille, jotka haluavat täyttää EU:n säännöt ja vaatimukset.
11. Tarkoitus on luoda uudenlainen sopimussuhde, eurooppalainen naapuruussopimus, jonka soveltamisalaa määriteltäessä otetaan huomioon komission arvio toimintasuunnitelmassa asetettujen ensisijaisien tavoitteiden täyttämisestä.

Edellä kuvatut kannustimet yhdessä tuovat osallistujamaille merkittävästi lisäarvoa. Kun seuranta osoittaa, että ensisijaisien tavoitteiden saavuttamisessa on edistytty merkittävästi, kannustimia voidaan tarkastella uudelleen tavoitteena yhä suurempi yhdentyminen sisämarkkinoihin ja EU:n muihin keskeisiin politiikkoihin. Kyseessä on dynaaminen prosessi, jonka tärkeänä ensimmäisenä vaiheena ovat toimintasuunnitelmat.

Ensisijaiset toimintatavoitteet

Toimintasuunnitelmat kattavat kaksi laajaa aluetta eli ensinnä toimet, jotka varmistavat sitoutumisen yhteisiin arvoihin ja tiettyihin tavoitteisiin ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tai vahvistavat sitä, ja toiseksi toimet, jotka tuovat kumppanimaita lähemmäs EU:ta tietyillä ensisijaisilla aloilla. Ensisijaiset toimintatavoitteet määritellään mahdollisimman tarkasti käsiteltävän asian mukaan, ja siten ne muodostavat vertailukohtan, johon nähden edistymistä voidaan seurata ja arvioida. Kumppanit voivat esimerkiksi edetä kohti tavaroiden vapaata liikkuvuutta toimintasuunnitelmassa yksilöityjen teknisten esteiden poistamiseen tähtäävillä toimilla.

Toimintasuunnitelmissa määritellään joidenkin alojen avaintoimet, joita on käsiteltävä ehdottoman ensisijaisina, sekä monien muiden, hyvinkin erilaisten alojen toimet voimassa olevien kahdensivulisten sopimusten soveltamisalan mukaisesti. Eri ensisijaisiin tavoitteisiin liittyvään toimintaan varattu aika määritellään selvästi.

Seuranta

Seurannan toteuttavat kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla tai assosiaatiosopimuksilla perustetut elimet. Ne kokoavat yhteen kumppanimaan, jäsenvaltioiden, Euroopan komission ja neuvoston pääsihteeristön edustajat. Tällaisessa kokoonpanossa toteutettavan seurannan odotetaan lujittavan yhteistä omistajuutta. Kumppanimailta tullaan pyytämään

yksityiskohtaisia tietoja tämän yhteisen seurannan pohjaksi. Seurannan kannalta erityisen käyttökelpoisia ovat erityiskysymyksiin paneutuvat alakomiteat ja taloudellinen vuoropuhelu.

Komissio aikoo raportoida säännöllisesti edistymisestä ja vielä työtä edellyttävistä aloista ottaen huomioon kumppanimaan viranomaisten suorittamat arvioinnit. Toimintasuunnitelmia on tarkoitus tarkastella vielä uudelleen, ja niitä voidaan mukauttaa sen mukaan, miten ensisijaisten toimintatavoitteiden suhteen on edistytty. Ehdotetaan, että komissio laatii edistymisestä välikertomuksen, poliittiseen yhteistyöhön ja yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien kysymysten osalta korkean edustajan myötävaikutuksella, kahden vuoden kuluessa toimintasuunnitelman hyväksymisestä ja toisen kertomuksen seuraavien kolmen vuoden kuluessa. Neuvosto voi käyttää kertomuksia pohjana päättäessään kutakin kumppanimaata koskevien sopimussuhteiden seuraavasta vaiheesta. Ne voitaisiin toteuttaa eurooppalaisina naapuruussopimuksina, joiden soveltamisala määriteltäisiin ottaen huomioon toimintasuunnitelmissa asetettujen ensisijaisten tavoitteiden suhteen saavutettu edistyminen.

MUIDEN NAAPURIMAIEN OSALLISTUMINEN

Tässä luvussa komissio tarkastelee tilannetta tiettyjen muiden laajentuneen EU:n läheisyydessä sijaitsevien maiden osalta.

Etelä-Kaukasus

Euroopan unionilla on voimakas kiinnostus Etelä-Kaukasuksen vakautta ja kehitystä kohtaan. Euroopan turvallisuusstrategiassa, jonka Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuussa 2003, Etelä-Kaukasus määritellään selvästi yhdeksi alueista, joiden asioihin EU:n olisi ”paneuduttava entistä vakavammin ja aktiivisemmin”.

Euroopan komissio, joka on kuullut korkeaa edustajaa ja ottaa huomioon EU:n erityisedustajan ehdotukset sekä Euroopan parlamentin näkemykset⁹, suosittelee, että neuvosto tekisi päätöksen Armenian, Azerbaidžanin ja Georgian sisällyttämisestä Euroopan naapuruuspolitiikkaan. Tässä yhteydessä kullekin maalle olisi annettava tasavertaiset mahdollisuudet kehittää suhteitaan EU:hun. EU:n olisi tarkasteltava mahdollisuutta laatia tulevaisuudessa toimintasuunnitelmat kyseisten maiden kanssa kunkin maan omien saavutusten pohjalta. Tätä tavoitetta varten komissio aikoo raportoida neuvostolle maiden edistymisestä demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen lujittamisessa ja ihmisoikeuksien kunnioittamisessa.

EU toivoo lujitettua, uskottavaa ja kestävä sitoutumista demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä edistymistä markkinatalouden kehittämisessä. Samat yhteiset arvot ovat myös perustana Armenian, Azerbaidžanin ja Georgian jäsenyydelle Euroopan neuvostossa ja ETYJ:ssä. Alueella esiintyvien konfliktien ratkaisemiseksi ja hyvien naapurisuhteiden kehittämiseksi tarvitaan lisäponnisteluja. Kaikkien kolmen maan on otettava konkreettisia edistysaskelaita, jotta ne voisivat edistyä kumppanuus- ja yhteistyösopimustensa täytäntöönpanossa; erityisen tärkeää on lujittaa oikeusvaltiota ja edistää konfliktien ratkaisemista. Euroopan naapuruuspolitiikalla halutaan vahvistaa EU:n myötävaikutusta näiden tavoitteiden toteutumiseen.

Auttaakseen Armeniaa, Azerbaidžania ja Georgiaa valmistautumaan lujitettuun yhteistyöhön EU:n kanssa EU on valmis antamaan lisätukea uskottaviin ja jatkuviin käytännön

⁹ Ks. Euroopan parlamentin 26. helmikuuta 2004 antama päätöslauselma *EU:n politiikka Etelä-Kaukasuksella*.

uudistustoimiin, erityisesti edellä mainituilla ensisijaisilla aloilla. Yhteistyötä olisi kehitettävä myös energia-alalla, sillä Etelä-Kaukasus on energian tuotannon (Kaspianmeren alue) ja kauttakuljetuksen kannalta tärkeä alue.

Valko-Venäjä

Komission maaliskuussa 2003 laajemmasta Euroopasta antamassa tiedonannossa todetaan, että ”EU:n olisi pyrittävä sitouttamaan Valko-Venäjä asteittaiseen ja arvioitavissa olevaan prosessiin, jossa keskitytään luomaan edellytykset vapaille ja oikeudenmukaisille vaaleille, ja tämän jälkeen sen olisi pyrittävä integroimaan Valko-Venäjä naapuruuspolitiikkaansa vaarantamatta EU:n sitoutumista yhteisiin ja demokraattisiin arvoihin”.

EU:n pitkän aikavälin tavoitteena on, että Valko-Venäjältä tulee demokraattinen, vakaa, luotettava ja yhä vauraampi kumppani, jonka kanssa laajentunut EU jakaa yhteisten rajojen lisäksi yhteisiin arvoihin pohjautuvan toimintastrategian.

Euroopan naapuruuspolitiikan kautta EU vahvistaa pitkäaikaisia sitoumuksiaan tukea Valko-Venäjän demokraattista kehitystä. Jos perustavat poliittiset ja taloudelliset uudistukset saadaan toteutettua, Valko-Venäjän on mahdollista saada täysi hyöty Euroopan naapuruuspolitiikasta.

Nykyisin Valko-Venäjällä on autoritäärinen järjestelmä. Vuodesta 1996 vaalit eivät ole täyttäneet demokratiaa koskevia kansainvälisiä normeja, ja maasta puuttuvat kansanvallan rakenteet. Näiden olosuhteiden vuoksi ei vielä ole mahdollista tarjota Valko-Venäjälle täysimääräisesti Euroopan naapuruuspolitiikan etuja.

EU aikoo tukea syksyllä järjestettäviä demokraattisia parlamenttivaaleja koordinoitulla yhteistyöllä ETYJ:n ja Euroopan neuvoston kanssa ja lisäämällä tietoa EU:n politiikoista ja Valko-Venäjän kansalaisia hyödyttävästä tuesta. Se aikoo myös vahvistaa ajatukset läheisemmistä suhteista, myös Euroopan naapuruuspolitiikan yhteydessä, edellyttäen että perustavat uudistukset viedään läpi. Kun näin tuodaan esille, millä tavoin voidaan tukea kansalaisyhteiskuntaa ja demokratisoitumista, alueellista ja humanitaarista yhteistyötä, naapuruuspoliittisia ohjelmia ja rajaseudulla tapahtuvan matkustamisen yksinkertaistamista, Valko-Venäjän väestö saa näkyvän signaalin.

Jos demokratisoituminen etenee Valko-Venäjällä huomattavasti ja myönteisellä tavalla, EU voi solmia aktiivisemmat yhteydet Valko-Venäjän viranomaisiin poliittisella tasolla. Virkamiesten välillä voitaisiin voimistaa teknisen tason yhteyksiä ja alkaa taas järjestää johtajatasoista tapaamista, jollainen on esimerkiksi alueellisten johtajien troikka (*Regional Directors' Troika*). Valko-Venäjän kansalaisten matkustamisen helpottamista EU:n tukiohjelmien avulla voitaisiin harkita ja samalla tukea ihmisten välisiä yhteyksiä.

Lisäksi komissio ehdottaa, että EU:n Valko-Venäjälle antamaa tukea lisätään ja se kohdennetaan selvästi kansalaisyhteiskunnan hyväksi. Paljon on tehtävissä aloilla, jotka vahvistetaan neuvoston päätelmissä vuodelta 1997, erityisesti kansalaisyhteiskunnan, demokratisoitumisen, riippumattomien tiedotusvälineiden, Tšernobylin onnettomuuden vaikutusalueilla ilmenevien ongelmien lievittämisen, humanitaarisen avun sekä alueellisen yhteistyön tukemiseksi. Valko-Venäjä täyttää jo nyt kolmen naapuruuspoliittisen ohjelman (Itämeri-ohjelma, Latvia-Liettua-Valko-Venäjä ja Puola-Ukraina-Valko-Venäjä) tukikelpoisuusvaatimukset. Valko-Venäjä voi myös saada tukea uudesta Euroopan naapuruuspolitiikan välineestä.

Libya

Komission maaliskuussa 2003 antamassa tiedonannossa todetaan, että EU:n olisi mietittävä, millä tavalla se voisi sisällyttää Libyan naapuruuspolitiikkaan. EU:lla ei ole sopimussuhteita

Libyan kanssa¹⁰. Huhtikuussa 1999, kun YK:n määräämien pakotteiden soveltaminen keskeytettiin, Libya sai Barcelonan prosessissa tarkkailijan aseman ja se kutsuttiin liittymään prosessin täysjäseneksi heti, kun YK:n turvallisuusneuvoston määräämät pakotteet poistetaan lopullisesti ja kun Libya on hyväksynyt Barcelonan prosessin säännösten kokonaan.

Libya on hiljattain ilmaissut olevansa valmis toimiin, jotka veisivät sitä kohti Barcelonan prosessin täysjäsenyyttä. Libyan on vielä vahvistettava virallisesti tämä uusi suhtautuminen ja toteutettava vaihe vaiheelta Barcelonan prosessin säännösten hyväksymisen edellyttämät toimenpiteet. Edistymisen kohti Barcelonan prosessin täysjäsenyyttä ei voi jatkaa tunnusteluvaihetta pidemmälle, ellei Libyan ja EU:n jäsenvaltioiden välisiä vielä ratkaisemattomia kahdenvälisiä kysymyksiä saada ratkaistua.

Täysi yhdentymisen Barcelonan prosessiin on ensimmäinen vaihe kohti uusia EU-suhteita, joihin kuuluu myös assosiaatiosopimuksen neuvottelemisen. Jos tässä onnistutaan ja EU:n kanssa saadaan voimaan sopimusjärjestelyt, osallistuminen Euroopan naapuruuspolitiikkaan mahdollistaa suhteiden kehittämisen EU:n ja Libyan välillä samalla tavoin kuin EU:n ja kaikkien muidenkin Barcelonan prosessiin osallistuvien maiden välillä.

TOIMINTASUUNITELMAT

Sitoutuminen yhteisiin arvoihin

Euroopan unionin perustana ovat ihmisarvon kunnioittamista, vapautta, demokratiaa, tasa-arvoa, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksien kunnioittamista koskevat arvot. Ne ovat yhteisiä jäsenvaltioiden moniarvoisuuden, suvaitsevaisuuden, oikeudenmukaisuuden, yhteisvastuun ja syrjimättömyyden yhteiskunnille. Unionin tavoitteena on edistää rauhaa, unionin omia arvoja ja sen kansojen hyvinvointia. Suhteissaan laajempaan maailmaan se pyrkii säilyttämään ja edistämään näitä arvoja.

Unionin naapurit ovat luvanneet kunnioittaa perusluonteisia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia liittyessään tiettyihin monenvälisiin sopimuksiin ja tehdessään EU:n kanssa kahdenvälisiä sopimuksia. Kaikki EU:n naapurimaat ovat allekirjoittaneet ihmisoikeuksia koskevat YK:n yleissopimukset. Muutamat ovat Euroopan neuvoston¹¹ ja ETYJ:n jäseniä ja ovat ratifioineet ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen ja sitoutuneet liittymään asiaa koskeviin yleissopimuksiin sekä elimiin, jotka asettavat tiukkoja demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevia normeja, sekä hyväksymään vahvoja ja oikeudellisesti sitovia järjestelmiä, joiden tarkoituksena on varmistaa ihmisoikeuksiin liittyvien velvoitteiden noudattaminen. Barcelonan julistuksen allekirjoittajat ovat hyväksyneet muun muassa periaatejulistuksen toimia Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaisesti ja kehittää poliittisessa järjestelmässään oikeusvaltiota ja demokratiaa, kunnioittaa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia ja taata kyseisten oikeuksien ja vapauksien tosiasiallinen oikeutettu käyttö.

Kumppanimaat ovat sitoutuneet noudattamaan keskeisiä työnormeja ja edistämään sosiaalisia perusoikeuksia asiaa koskevien ILO:n yleissopimusten sopimuspuolina. Ne ovat myös sitoutuneet kestäväan kehitykseen, sellaisena kuin se määriteltiin Johannesburgin huippukokouksessa.

¹⁰ Neuvosto käy parhaillaan keskusteluja EU:n ja Libyan kalastussopimusta koskevista neuvotteluvaihtoista.

¹¹ Moldova, Venäjä ja Ukraina.

Euroopan naapuruuspolitiikalla pyritään edistämään sitoutumista yhteisiin arvoihin. Naapurimaat noudattavat käytännössä sitoumuksia hyvin vaihtelevassa laajuudessa, ja parantamisen varaa on monessa suhteessa. Kyseisten sitoumusten tosiasiallinen noudattaminen on olennaisen tärkeä seikka EU:n suhteissa kumppanimaihin.

Kun EU kehittää suhteita eri kumppanimaihin Euroopan naapuruuspolitiikan kautta, otetaan huomioon se, missä määrin maat ovat tosiasiallisesti omaksuneet yhteiset arvot. Toimintasuunnitelmissa esitetään joukko ensisijaisia tavoitteita, joilla pyritään vahvistamaan sitoutumista näihin arvoihin. Tässä yhteydessä lujitetaan demokratiaa ja oikeusvaltiota ja tehostetaan tuomioistuineläytöksen uudistusta sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa; edistetään ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, mukaan luettuina vapaa tiedonvälitys ja ilmaisun vapaus, vähemmistöjen ja lasten oikeudet, sukupuolten tasa-arvo, ammatillista yhdistymistä koskevat oikeudet ja muut keskeiset työnormit; tuetaan kidutuksen käytön vastaista toimintaa ja työtä pahoinpitelyjen ehkäisemiseksi; tuetaan kansalaisyhteiskunnan kehitystä, ja tehdään yhteistyötä kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa. Lisäksi pyritään saamaan aikaan joihinkin EU:n ulkosuhteiden keskeisiin osaluaisiin, etenkin terrorismin torjuntaan ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen sekä kansainvälisen oikeuden noudattamiseen ja konfliktien ratkaisemiseen tähtääviin ponnisteluihin liittyvät sitoumukset.

Tuloksellisempi poliittinen vuoropuhelu

Euroopan naapuruuspolitiikan kautta osapuolet lujittavat poliittista vuoropuheluaan ja saavat sillä aikaan enemmän tuloksia. Vuoropuhelua käydään ulko- ja turvallisuuspoliittisista kysymyksistä, joihin kuuluvat alueelliset ja kansainväliset asiat, konfliktien ehkäisy ja kriisinhallinta sekä yhteiset turvallisuusuhat (esim. terrorismi ja sen perimmäiset syyt, joukkotuhoaseiden leviäminen ja laiton asevientä).

Tehostetun vuoropuhelun aihealueet määritellään kunkin maan toimintasuunnitelmassa. EU:n ja kumppanimaiden olisi myös tehtävä toimivaa monenvälisyyttä edistävää yhteistyötä uuden maailmanjärjestyksen vahvistamiseksi, turvallisuusuhkien torjunnan koordinoinnin tehostamiseksi ja asiaan liittyvien kehityskysymysten käsittelemiseksi. Vakiintuneilla poliittisen vuoropuhelun foorumeilla olisi selvitettävä, miten koordinoitua voitaisiin parantaa, sekä kumppanimaiden mahdollista osallistumista yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tai Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeviin kysymyksiin, konfliktien ehkäisyyn, kriisinhallintaan, tietojen vaihtoon, yhteiseen koulutukseen ja yhteisiin harjoituksiin ja EU:n johtamiin kriisinhallintatoimiin. Toisena tärkeänä ensisijaisena tavoitteena on edistää naapurialueen turvallisuutta ja vakautta koskevan vastuun jakamista EU:n ja kumppanien kesken.

Taloudellista ja sosiaalista kehitystä koskeva politiikka

Euroopan naapuruuspolitiikassa ehdotetulla toimintamallilla on tärkeitä taloudellisia vaikutuksia, sillä siinä ennakoidaan parannettuja etuuskohdeluun perustuvia kauppasuhteita sekä rahoitusavun ja teknisen avun lisäämistä. Se myös tarjoaa naapurimaille näkymän osallistumisesta EU:n sisämarkkinoille lainsäädännön ja määräysten lähentämisen jälkeen ja osallistumisesta tiettyihin EU:n ohjelmiin sekä paremmista yhteyksistä ja konkreettisista siteistä EU:hun.

Näin odotetaan saatavan sekä suoraan että välillisesti merkittäviä taloudellisia etuja. Suoraan vaikuttaa tulliesteiden ja tullien ulkopuolisten esteiden vähentäminen, jonka odotetaan lisäävän tehokkuutta ja hyvinvointia markkinoiden yhdentymisen kautta. Välilliset vaikutukset ovat etenkin kumppanimaiden osalta vieläkin suuremmat. Lähentämällä naapurimaiden taloutta EU:n talousmalliin, mihin kuuluu myös kansainvälisten parhaiden

käytäntöjen omaksuminen, Euroopan naapuruuspolitiikka ja erityisesti ehdotettu sisämarkkinoiden laajentaminen parantavat investointiolosuhteita kumppanimaissa. Näin luodaan aiempaa avoimempi ja vakaampi ja enemmän mahdollisuuksia tarjoava ympäristö yksityissektorijohtoiselle kasvulle. Ulkomaisten suorien sijoitusten odotetaan kasvavan suotuisamman poliittisen toimintaympäristön, kaupankäynnin ja liiketoimien kustannusten laskun, vähäisten suhteellisten työvoimakustannusten ja pienentyneen riskin ansiosta.

Euroopan naapuruuspolitiikalla on edellytykset parantaa EU:n naapurimaiden taloudellisia ja sosiaalisia oloja. Näiden etujen tosiasiallinen saavuttaminen edellyttää kuitenkin, että toteutetaan sovitut toimenpiteet ja sovelletaan niihin sopivaa politiikkaa. Aiempaa syvempi taloudellinen yhdentyminen EU:hun, erityisesti pääomaliikkeiden vapauttamisen osalta, saattaa lisätä makrotalouden ja rahoitustilanteen horjuvuutta yksittäisissä asiayhteyksissä. Euroopan naapuruuspolitiikan täytäntöönpano on siten jaksotettava asianmukaisesti, kunkin maan erityisolosuhteet huomioon ottaen, ja sen rinnalla tarvitaan järkevää makrotalous-, sosiaali- ja rakennepolitiikkaa.

Se kuinka hyödylliseksi Euroopan naapuruuspolitiikka koetaan, riippuu siitä, paljonko elintaso paranee sen ansiosta. Euroopan naapuruuspolitiikkaan osallistumisen rinnalla olisi toteutettava aktiivista politiikkaa köyhyyden ja epätasa-arvon vähentämiseksi.

Toimintasuunnitelmiin sisältyvien taloutta ja sosiaalisia kysymyksiä käsittelevien osien on oltava johdonmukaisia maiden omien toimintaohjelmien kanssa. Tarvitaan nykyistä perusteellisempaa vuoropuhelua asianomaisissa alakomiteoissa ja taloudellisena vuoropuheluna. On myös tärkeää huolehtia asianmukaisesta koordinoinnista kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa. Niillä on arvokas panos annettavanaan sekä toimintaperiaatteita koskevien neuvojen että rahoituksen antajana.

Sosiaalista ulottuvuutta koskevassa tehostetussa vuoropuhelussa ja yhteistyössä käsitellään erityisesti sosioekonomista kehittämistä, työllisyyttä, sosiaalipolitiikkaa ja rakenneuudistuksia. EU tukee kumppanimaiden hallitusten ponnisteluja köyhyyden vähentämiseksi, työpaikkojen luomiseksi, keskeisten työnormien ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistämiseksi, alueellisten erojen vähentämiseksi, työolosuhteiden parantamiseksi, sosiaalisen tuen tehon parantamiseksi ja kansallisten sosiaalihuollon järjestelmien uudistamiseksi. Ajatuksena on käydä työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa koskevaa vuoropuhelua, jotta voitaisiin laatia tilanneanalyysi ja -arvio, määritellä tärkeimmät haasteet ja edistää politiikalla saavutettavia tuloksia.

Työntekijöiden liikkuvuuteen, erityisesti siirtotyöläisten tasavertaiseen kohteluun tai heidän elin- ja työoloihinsa, sekä sosiaaliturvaan liittyvät kysymykset on edelleen tarkoitus käsitellä assosiaatio- ja yhteistyösopimusten yhteydessä.

Kauppa ja sisämarkkinat

Toimintasuunnitelmissa esitetään keinot ja välineet, joiden avulla sekä EU että sen kumppanit saavat täyden hyödyn voimassa oleviin kumppanuus- ja yhteistyösopimuksiin sisältyvistä kaupan alan määräyksistä. Myös aluetason aloitteisiin tullaan kiinnittämään asiaankuuluvaa huomiota.

Lainsäädännön ja sääntelyn lähentämistä EU:n lainsäädännön kanssa jatketaan yhteisesti sovittujen ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti keskittyen yhteisön säännösten olennaisimpiin kauppaa ja taloudellista yhdentymistä edistäviin osiin ja ottaen huomioon kumppanimaan talouden rakenteen ja nykyisen vaiheen lainsäädännön yhdenmukaistamisessa EU:n lainsäädännön kanssa. Sekä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksiin että assosiaatiosopimuksiin sisältyy määräyksiä lainsäädännön lähentämisestä laaja-alaisesti.

Euroopan naapuruuspolitiikkaan sisältyy myös markkinoiden avaaminen nykyistä enemmän WTO:n periaatteiden mukaisesti. Barcelonan prosessin yhteydessä on sovittu tavaroiden vapaasta kaupasta ja epäsymmetrinen vapauttaminen on jo alkanut. Naapuruuspolitiikka tarjoaa keinot ja välineet syventää kaupan vapauttamista ja alueellista yhdentymistä Euro–Välimeri-kumppanuuden mukaisesti. Itäisten naapurimaiden ensisijaisia tavoitteita ovat talousuudistusten jatkamisen ohella kumppanuus- ja yhteistyösopimusten kauppamääräysten täysimääräinen täytäntöönpano, liittyminen Maailman kauppajärjestöön (Ukraina) ja Maailman kauppajärjestöön liittymistä koskevan sopimuksen täysimääräinen täytäntöönpano. (Moldova). Myöhemmin on tarkoitus syventää kauppa- ja taloussuhteita kumppanuus- ja yhteistyösopimuksissa ennakoidun mukaisesti.

Toimintasuunnitelmissa on tarkoitus määritellä selvät käytännön vaiheet kyseisten sopimusten tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi kattavasti. Niissä otetaan huomioon kunkin kumppanin tarpeet, valmiudet ja talouspoliittiset painopisteet. Seuraavassa tarkastellut toimenpiteet otetaan käyttöön vähitellen, kunkin kumppanin tilanteen mukaan.

Tavarakaupan osalta olisi toteutettava hallinnollista yhteistyötä parantavia toimia sekä poistettava vähitellen tullien ulkopuoliset kaupanesteet ja kehitettävä asianmukaiset infrastruktuurit. Teollisuustuotteiden liikkuvuutta voidaan helpottaa lähentämällä lainsäädäntöä ja sääntelyrakenteita unionin vastaaviin järjestelmiin. Tätä työtä voitaisiin täydentää tekemällä teollisuustuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointia ja niiden hyväksymistä koskevat sopimukset yhteisön ja yksittäisten kumppanien välillä käyttäen hyväksi Välimeren alueella sijaitsevia naapurimaita koskevasta aloitteesta saatuja kokemuksia. Kaupankäynnin yksinkertaistamista edistävät myös tullilainsäädännön lähentäminen samanaikaisen valmiuksien kehittämisen ja nykyaikaistamisen, tietokoneistaminen mukaan luettuna, kanssa. Välimeren alueen maihin kuuluvien kumppanien osalta kyseiset toimet noudattavat Palermon suosituksia. Toimintasuunnitelmiin on lisäksi tarkoitus sisällyttää toimia tullipetosten torjumiseksi ja riskien arviointiin perustuvan tullivalvonnan perustamiseksi sekä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan tavaroiden turvallisuus.

Maataloustuotteiden osalta lähentyminen terveys- ja kasvinterveystarkastuksia koskeviin EU:n vaatimuksiin edistää merkittävästi kumppanimaiden ja EU:n välistä kauppaa. Ensisijaisia tavoitteita ovat tietojenvaihto ja tiivis yhteistyö eläin- ja kasvitautien valvonnasta vastaavissa kansainvälisissä järjestöissä ja kuluttajia suojelevat parannetut hygieniolot. Useimpien maiden on myös parannettava hallinnollisia valmiuksiaan, jotta ne voisivat huolehtia siitä, että elintarvikkeet ovat riittävän turvallisia voidakseen päästä EU:n markkinoille.

Palvelujen vapaakauppa EU:n ja kumppanimaiden välillä ja kumppanimaiden kesken on myös päämäärä, joka edellyttää vielä lainsäädännön lähentämistä muun muassa yhtiöoikeuden ja kirjanpito- ja tilintarkastussääntöjen osalta. Rahoituspalvelujen alalla kattava toiminnan vakautta säätelevä sääntelykehys on yhdessä tehokkaiden ja riippumattomien sääntelyelinten kanssa erityisen tärkeä. Yritystoiminnan kehittämiseksi ja investointien edistämiseksi kyseisissä maissa on keskeisen tärkeää, että yritykset voivat toimia tasavertaisissa oloissa. Euroopan rahoitusmarkkinoille pääsyn odottaisi yhdessä edellä mainittujen toimien kanssa ajan mittaan vakauttavan kumppanien rahoitusmarkkinoita ja parantavan niiden taloudellista suorituskykyä kokonaisuudessaan. Pääomaliikkeiden yhä suurempi vapauttaminen tuo uusia mahdollisuuksia.

Investointiolosuhteiden parantaminen, mukaan luettuna avoimuuden ja ennustettavuuden lisääminen ja maiden sääntelykehyksen yksinkertaistaminen, helpottaa ja lisää investoimista molempiin suuntiin. Investoijien syrjimätön kohtelu kuuluu tähän olennaisena osana. Toimet,

jotka edistävät kaikki investoimiseen liittyvät kysymykset kattavaa järjestelmällistä vuoropuhelua ja osapuolten kuulemista, ovat tärkein tapa parantaa kahdenvälisiä investointiolosuhteita ja vähentää hallinnollisia rajoituksia yritystoiminnan kehittämiseltä. Tuomioistuinjärjestelmän toimivuuden tehostaminen parantaa myös investointi-ilmastoa.

Sääntelyn lähentäminen tärkeimmillä kauppaan liittyvillä aloilla tuo taloudellisia etuja niin kumppanimaissa toteutettavien uudistusten kuin investointi-ilmaston paranemisenkin muodossa. On todennäköistä, että etenkin teollis- ja tekijänoikeuksien tosiasiallisen suojan paraneminen ja näiden oikeuksien tosiasiallinen täytäntöönpano sekä sääntelyn lähentäminen ja markkinoillepääsyn paraneminen julkisten hankintojen alalla edistäisivät talouden kehitystä ja lisäisivät investointeja merkittävässä määrin. Myös tilastointijärjestelmien yhdenmukaistamiseksi ja niiden kestävyysparantamiseksi voitaisiin toteuttaa toimia.

Kumppaneita olisi myös kannustettava parantamaan kilpailun kurinalaisuutta nimittämällä riippumattomat kilpailuviranomaiset, joilla on riittävät valtuudet ja resurssit, sekä järjestämällä asiamukaista koulutusta. Kumppanien edistyminen sisämarkkinoiden vaatimukset täyttäväksi edellyttää viime kädessä toimintamallien ja määritelmien lähentämistä yhteisön vastaaviin käytäntöihin sekä lainsäädännön lähentämistä kilpailu- ja valtiontukiasetuksiin. Nämä toimet hyödyttäisivät myös kotimarkkinoita ja helpottaisivat kauppaa.

Yritysten toimintaympäristöä parantaisivat verotusjärjestelmää uudistavat ja sen avoimuutta lisäävät toimet, joilla muun muassa lähennettäisiin sääntöjä yritysverotusta koskeviin Euroopan unionin käytäntöihin WTO:n vaatimusten mukaisesti ja liittyttäisiin kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeviin yleissopimuksiin. Myös verohallintojen tehostaminen ja niiden yhteistyön parantaminen edistäisivät markkinatalouden toimivuutta eri maissa.

Oikeus- ja sisäasiat

Euroopan naapuruuspolitiikalla pyritään estämään uusien erottavien linjojen muodostuminen laajentuneen unionin rajoille. Sekä EU:n että kumppanimaiden etu on, että maat pystyvät hallinnon tehostamiseksi parantamaan julkisten instituutioiden toimintaa. Kumppanimaat kohtaavat yhä enemmän oikeus- ja sisäasioiden alaan liittyviä haasteita, joita ovat muun muassa kolmansista maista tulevan muuttoliikkeen paineet, ihmiskauppa ja terrorismi. On yhteisen edun mukaista tehdä yhteistyötä näissä kysymyksissä. Kunkin toimintasuunnitelman ensisijaiset tavoitteet yksilöidään sen mukaan, mitkä ovat asianomaiselle kumppanimaalle ja EU:lle tärkeimmät kysymykset.

Rajavalvonta tulee todennäköisesti olemaan yksi ensisijainen tavoite useimmissa toimintasuunnitelmissa, sillä vain yhteistyöllä EU ja sen naapurimaat voivat hallinnoida yhteisiä rajoja nykyistä tehokkaammin lainmukaisen liikkuvuuden yksinkertaistamiseksi. Sen vuoksi toimintasuunnitelmissa olisi esitettävä rajavalvontaa parantavia toimenpiteitä, joihin kuuluisivat esimerkiksi ammattimaisten ei-sotilaallisten rajavartiostojen perustamiseen ja koulutukseen annettava tuki ja toimenpiteet matkustusasiakirjojen saamiseksi nykyistä varmemmiksi väärentämistä vastaan. Päämääränä tulisi olla henkilöiden liikkuvuuden helpottaminen samalla, kun säilytetään korkea turvallisuustaso tai parannetaan sitä.

Lisäksi parhaillaan on neuvoston käsiteltävänä komission ehdotus asetuksiksi paikallista rajaliikennettä koskevasta järjestelystä, ja jos ehdotus hyväksytään, asetukset antavat raja-alueiden väestölle mahdollisuuden säilyttää perinteiset yhteytensä ilman liiallisia hallinnollisia rajoituksia. Euroopan unioni saattaa myös tarkastella mahdollisuuksia yksinkertaistaa viisumimenettelyjä. Menettelyjen yksinkertaistaminen rajan toisella puolella edellyttää vastaavalla tavalla vaikuttavia toimia myös toisella puolella.

Toimintasuunnitelmien ensisijaisiin tavoitteisiin voisi sisältyä myös muuttoliikettä, turvapaikkakysymyksiä ja viisumipolitiikkaa sekä terrorismin, järjestäytyneen rikollisuuden, huumausaine- ja asekaupan, rahanpesun ja talousrikollisuuden torjumiseksi toteutettavia toimenpiteitä koskeva yhteistyö. Toimintasuunnitelmissa on tarkoitus määritellä konkreettiset toimenpiteet, joilla vahvistetaan tuomioistuinlaitosta ja lisätään poliisi- ja oikeusviranomaisten yhteistyötä, mukaan luettuna perheoikeuden alalla tehtävä yhteistyö, sekä Euroopan unioniin kuuluvien elinten, kuten Europolin ja Eurojustin, kanssa tehtävä yhteistyö. Asiaa koskevat kansainväliset yleissopimukset on ratifioitava ja pantava täytäntöön. Toimintasuunnitelmissa olisi lisäksi otettava huomioon unionin halu tehdä takaisinottosopimukset kumppanimaiden kanssa.

Yhteydet naapurialueisiin eri aloilla

Energia

Energia-alan strategisen kumppanuuden edistäminen naapurimaiden kanssa on yksi Euroopan naapuruuspolitiikan tärkeä osa-alue. Siihen kuuluvat energiansaannin varmuus ja energian turvallisuus. Euroopan unioni on maailman suurin energian (öljy ja kaasu) tuoja ja toiseksi suurin energian kuluttaja, ja sitä ympäröivät maailman merkittävimmät öljy- ja maakaasuvarannot (Venäjä, Kaspianmeren alue, Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka). Se on yhä riippuvaisempi tuonnista, jonka osuus energian kulutuksesta kasvaa nykyisten arvioiden mukaa nykyisestä 50 prosentista 70 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. EU:n naapurimaat ovat keskeisessä asemassa unionin energiansaannin turvaamisen kannalta. Nykyistä helpompaa pääsyä EU:n energiamarkkinoille toivovat monet maat, jotka ovat joko nykyisiä tai tulevia energian toimittajia (esim. Venäjä, Algeria, Egypti, Libya) tai energian kauttakuljetusmaita (Ukraina, Valko-Venäjä, Marokko, Tunisia). Tässä suhteessa merkittäviä ovat myös Etelä-Kaukasuksen maat, jotka uusina energian toimittajina voisivat toimittaa unionille energiaa Kaspianmeren alueelta ja Keski-Aasiasta. EU:n ja sen kumppanien välisten energiaverkkoyhteyksien parantaminen sekä lainsäädännön ja sääntelyn lähentäminen edistäisivät siten voimakkaasta kummankin puolen etuja. Energia-alan yhteistyön lisääminen kasvattaa lisäksi kummankin puolen liiketoimintamahdollisuuksia ja voi myös edistää sosioekonomista kehitystä ja ympäristön suojelua.

Toimintasuunnitelmissa esitetään konkreettisia toimenpiteitä energia-alan vuoropuhelun ja yhteistyön lisäämiseksi sekä energiapolitiikkojen ja alan lainsäädännön ja sääntelyn vähittäisen lähentämisen nopeuttamiseksi. Niihin kuuluu esimerkiksi politiikka, jonka avulla pyritään lisäämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiutuvan energian käyttöä ja energiateknologiaan, kuten puhtaaseen hiileen, liittyvää yhteistyötä. Tarkoitus on myös selvittää mahdollisuudet sille, että kumppanit osallistuisivat Älykäs energiahuolto -ohjelmaan ja että ne otettaisiin vähitellen mukaan Euroopan unionin sääntelykäytäntöihin ja -elimiin (esim. eurooppalaiset kaasu- ja sähköalan sääntelyyn liittyvät ohjelmat).

Energiatoimitusten varmuudesta ja turvallisuudesta huolehtiminen ja energian sisämarkkinoiden ulottaminen kattamaan myös kumppanimaat edellyttävät verkkojen ja yhteenliitettävyyden parantamista. Toimintaohjelmien perustana käytetään olemassa olevia kahdenvälisiä tai alueellisia järjestelyjä, joita ovat muun muassa EU:n ja Venäjän välinen energia-alan vuoropuhelu ja Tacis-varoilla rahoitettava Kaspianmeren alueeseen liittyvä Inogate-ohjelma (öljy- ja kaasuputkistot); Euro–Välimeri-kumppanuuteen sisältyvä energia-alan yhteistyö (erityisesti Euroopan unionin ja Maghreb-maiden yhteisten sähkömarkkinoiden ja mahdollisesti niiden täydennykseksi kaasumarkkinoiden perustaminen, Euro–Välimeri-energiaverkot); Israelin ja Palestiinalaishallinnon välinen tehostettu energia-alan yhteistyö; kaasualan yhteistyön lisääminen Mashrek-maiden alueella (kaikki edellä mainitut Euro–

Välimeri-kumppanuuden yhteydessä), ja Moldovan tarkkailija-asema Kaakkois-Euroopan alueellisia energiamarkkinoita koskevassa aloitteessa.

Liikenne

Kaupan ja matkailun kehittäminen unionin ja sen naapurialueiden välillä edellyttää toimivia ja kestäviä multimodaaliliikennejärjestelmiä. Kumppanimaat voivat saada läheisemmistä suhteista ja paremmasta markkinoillepääsystä täyden hyödyn vasta sitten, kun ne kykenevät käsittelemään nykyajan moninaisia liikennevirtoja.

Liikennealan rakenteeseen tehtävillä toiminnallisilla muutoksilla (kilpailun tuominen satamapalvelujen ja lentoliikenteen aloille, nykyaikainen sääntelykehys, maantiekuljetusten tehostaminen, rautatiejärjestelmien yhteenliitettävyyden jne.) voidaan lisätä merkittävästi liikenteen tehokkuutta. Tärkeää olisi myös kehittää ilmailualan suhteita kumppanimaihin tavoitteena markkinoiden avaaminen ja yhteistyö turvallisuuskysymyksissä. Toimintasuunnitelmiin on tarkoitus sisällyttää erilliset kohdat näitä kysymyksiä varten.

On välttämätöntä parantaa fyysisiä liikenneverkkoja, jotka liittyvät unionin naapurimaihin. Ottaen huomioon kyseisiin verkkoihin liittyvät kustannukset on ratkaisevan tärkeää tehdä niitä koskevat investointisuunnitelmat hyvin koordinoitusti. Hyvän perustan muodostavat suunnitelma Euroopan laajuisista liikenneverkoista, eri Euroopan laajuista liikennettä käsittelevät konferenssit ja komission kesäkuussa 2003 tekemät ehdotukset Euro-Välimeri-liikenneverkosta. Verkot on tarkoitus toteuttaa toimintasuunnitelmissa sovitulla, pääasiassa keskipitkän aikavälin toimilla, joihin on tärkeää saada hankerahoitusta Euroopan investointipankilta. Tosiasialliset tarpeet selvitetään tapauksittain.

Toimintasuunnitelmiin on tarkoitus sisällyttää myös erityismääräykset siitä, kuinka käsitellä liikenneverkkojen ja -palvelujen suojattomuutta terrori-iskuista vastaan. Tärkeimpänä tässä yhteydessä on lento- ja meriliikenteen turvallisuuden edistäminen.

Ympäristö

Ympäristön pilaantuminen ei piittaa aluerajoista, minkä vuoksi sitä voidaan parhaiten torjua kansainvälisten, alueellisten ja kansallisten toimien yhdistelmällä. Ympäristönsuojelun tehostaminen hyödyttää niin kansalaisia kuin yrityksiäkin sekä unionissa että kumppanimaissa. Se voi helpottaa niukoista luonnonvaroista, kuten vedestä, syntyviä kiistoja. Vaikka ympäristöasioiden parempi hallinta tuokin mukanaan selviä etuja, lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä se merkitsee usein suuria taloudellisia rasitteita sekä julkisille että yksityisille toimijoille, mikä on otettava huomioon suunnittelussa ja rahoituksessa.

Toimintasuunnitelmat edistävät kumppanimaissa ympäristöasioiden hyvää hallintaa ympäristön heikkenemisen ja pilaantumisen estämiseksi, ihmisten terveyden suojelemiseksi ja luonnonvarojen tarkoituksenmukaisemman käytön varmistamiseksi. Ensisijaisia tavoitteita on tarkoitus määritellä keskeisimmillä aloilla, joihin kuuluvat muun muassa veden laatu, jätehuolto, ilman pilaantuminen ja aavikoitumisen torjunta. Alueellista yhteistyötä kumppanimaiden välillä on lisättävä nykyisestä ja kansainvälisten sopimusten ratifiointia ja täytäntöönpanoa tuettava.

Tietoyhteiskunta

Tieto- ja viestintäteknologialla on erityisen suuri merkitys nykyaikaisten talouksien ja yhteiskuntien kehitykselle. Sen vuoksi on elintärkeää auttaa kumppanimaita niiden pyrkiessä hyödyntämään tietoyhteiskuntaa ja näin välttämään jälkeenhajuminen teknologisessa kehityksessä. Tietoyhteiskunta on jo kehittyneissä joissakin eteläisen Välimeren alueen kumppanimaissa, erityisesti niissä, joissa matkapuhelinmarkkinoiden vapauttaminen on edennyt pitkälle.

Toimintasuunnitelmissa otetaan huomioon yhteys, joka vallitsee onnistuneiden toimintapolitiikkaa koskevien uudistusten ja yksittäisten alojen saavutusten välillä, ja sen vuoksi niissä tuetaan politiikan uudistuksia. Sellainen olisi muun muassa sääntely- ja toimintatehtävien erottaminen toisistaan institutionaalisesti, mikä toteutettaisiin perustamalla riippumattomat sääntelyviranomaiset. Tarkoitus on myös tukea hallituksia, jotka ovat halukkaita kaupallistamaan perinteiset operaattorinsa. Alan uudistamisen yhteydessä tietoyhteiskunnan kehittämisen kannalta tärkeitä vaiheita ovat kiinteiden puhelinyhteyksien ja edistyneiden palvelujen, kuten Internet, markkinoiden avaaminen, uusien matkapuhelinverkkolisenssien kilpailuttaminen ja lisäarvoa luovien palvelujen vapauttaminen. Toimintasuunnitelmissa on tarkoitus määritellä toimet uusien teknologioiden ja sähköisten viestintäpalvelujen kehittämiseksi yritysten, julkisten elinten ja kansalaisten käyttöön.

Tutkimus ja innovointi

Eurooppalaisen tutkimusalueen avaaminen kumppanimaille on haaste tutkimuksen ja teknologian kehittämisen kuudennelle puiteohjelmalle ja yksi keino, jolla naapurimaiden tiedeyhteisöjä voidaan yhdentää unionin tiedeyhteisöön. Maat osallistuvat jo nyt toimintaan joillakin ensisijaisilla aloilla, joihin kuuluvat muun muassa biotieteet, energia, liikenne, ympäristö, IST (tietoyhteiskunnan tekniikat), elintarvikkeiden turvallisuus ja osaamisyhteiskuntaan liittyvät yhteiskunnalliset kysymykset, sekä erityistoiimiin, jotka koskevat kyseisten maiden tarpeisiin ja edellytyksiin aluetasolla keskittyvää kansainvälistä yhteistyötä.

Jotta maat voisivat osallistua entistä enemmän yhteisön TTK-toimintaan ja tehostaa kansallisten tutkimusjärjestelmiensä vaikutusta taloudellisen kasvun ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen, on tarpeen tukea toimia rakenteellisten ja institutionaalisten valmiuksien kehittämiseksi. Nämä toimet yksilöidään toimintasuunnitelmissa ja pannaan täytäntöön niiden kautta.

Ihmisten väliset yhteydet, ohjelmat ja virastot

Tehokas keino Euroopan naapuruuspolitiikan tärkeimpien tavoitteiden saavuttamiseksi on luoda yhteydet unionin ja sen naapurimaiden kansojen välille, edistää vastavuoroisesti ymmärtämystä toisen osapuolen kulttuurista, historiasta, asenteista ja arvoista sekä kumota virheelliset käsitykset. Sen vuoksi Euroopan naapuruuspolitiikka pyrkii edistämään julkisten elinten ja yritysten välisen yhteydenpidon lisäksi myös kulttuuriin ja koulutukseen liittyviä ja yleisempiä yhteiskunnallisia suhteita unionin ja sen naapurialueiden välillä.

Inhimillisten voimavarojen kehittäminen on olennaisen tärkeää kilpailukyvyyn parantamisen, yhteiskuntaan integroimisen ja aktiivisen kansalaistoiminnan kaltaisten tavoitteiden saavuttamiselle. Osaamisyhteiskunnan puutteet on korjattava pikaisesti, jotta tietyissä erityisesti Välimeren alueen kumppanimaissa voitaisiin tarttua kehityksen haasteisiin, kuten korostetaan myös vuoden 2003 arabimaailman inhimillisen kehityksen raportissa.

Euroopan naapuruuspolitiikka pyrkii myös tukemaan toimia kansanterveyden alalla väestön yleisen terveydentilan parantamiseksi ja tiettyjen erityiskysymysten, kuten tartuntatautien, käsittelemiseksi.

Euroopan naapuruuspolitiikkaan sisältyy tiettyjen yhteisön ohjelmien avaaminen vähitellen molemmipuolisten etujen ja käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Aloja, joilla tätä mahdollisuutta on selvitettävä, ovat koulutus ja nuoriso, tutkimus, ympäristö sekä kulttuuri ja audiovisuaalinen ala. Olisi vahvistettava Nuoriso-ohjelmaa, jossa jo nyt edistetään ihmisten välisiä yhteyksiä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden yhteistyötä nuorisoon liittyvissä kysymyksissä. Tempus- ja Erasmus Mundus -ohjelmat tarjoavat mahdollisuuksia lujittaa sekä

opiskelijoiden että opettajien välisiä suhteita. Toimintasuunnitelmissa on tarkoitus määritellä selvästi tilanteet, joissa kumppanit voivat osallistua kyseisiin ohjelmiin.

Koska osallistuminen jäsenvaltioille suunniteltuihin ohjelmiin saattaa olla kolmansille maille käytännössä ongelmallista, olisi myös selvítettävä mahdollisuuksia perustaa erityisesti kumppanimaiden tarpeiden mukaisia ohjelmia. Komissio on esimerkiksi ehdottanut, että perustetaan Tempus Plus -ohjelma, jossa käsitellään Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaiden koulutustarpeita¹². Opetusjärjestelmien uudistaminen ja nykyaikaistaminen on välttämätöntä, jotta kumppanimaiden talous kehittyisi kilpailukykyiseksi ja maat saavuttaisivat yhteiskunnallisen ja poliittisen vakauden, ja Tempus Plus -ohjelmalla voisi olla tässä keskeinen osa.

Monet kumppanit ovat ilmaisseet olevansa kiinnostuneita osallistumaan, mahdollisesti tarkkailijoina, tiettyihin yhteisön yhteistyö- tai sääntelyrakenteisiin. Mahdollisuudet tähän tullaan määrittelemään toimintaohjelmissa oikeudellinen ja hallinnollinen tilanne huomioon ottaen.

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

Kuten edellä on kuvattu, Euroopan naapuruuspolitiikkaa sovelletaan eri kumppanimaissa eri tavoin. On kuitenkin tärkeää tiivistää yhteistyötä sekä EU:n ja sen naapurimaiden että naapurimaiden itsensä kesken, etenkin niiden, jotka sijaitsevat maantieteellisesti lähellä toisiaan. Tässä yhteydessä olisi muistettava, että EU:n naapurialueiden eri osissa vallitsevat erilaiset erityisolosuhteet ja sama pätee myös niiden ja EU:n aikaisempiin suhteisiin.

EU:n tuki alueelliseen yhteistyöhön unionin itä- ja eteläpuolella ja näillä alueilla toteutettaviin yksittäisiin hankkeisiin kanavoidaan EU:n nykyisten ohjelmien (Tacis, Meda, Phare) tai niiden seuraajien sekä naapuruuspoliittisten ohjelmien ja tulevaisuudessa myös Euroopan naapuruuspolitiikan välineen kautta.

Alueellinen yhteistyö EU:n itärajalla

Alueellisen yhteistyön lisääminen Itä-Euroopassa tuo mukanaan huomattavia etuja. Venäjän federaatiota olisi rohkaistava osallistumaan kumppanina alueelliseen yhteistyöhön keskinäisen edun ja yhteisen tahdon pohjalta.

Aloitteissa olisi keskityttävä yhteisiin huolenaiheisiin, joiden yhteydessä monenvälinen lähestymistapa olisi tarkoituksenmukainen. Muissa maantieteellisissä yhteyksissä (esim. pohjoinen ulottuvuus) saatu kokemus osoittaa, että monissa tapauksissa alueelliset toimintakehykset saattavat tuoda merkittävää lisäarvoa kahdenvälisille ponnisteluille. Ensisijaisia yhteistyöaloja ovat:

- Vahvistettu yhteistyö seuraavilla aloilla: talous, yritystoiminta, työllisyys- ja sosiaalipolitiikka, kauppa ja infrastruktuuri eurooppalaisten ja kansainvälisten normien omaksuminen mukaan luettuna, WTO:n sääntöjen ja määräysten tosiasiallinen täytäntöönpano sekä pk-yritysten tukeminen kestävän sosioekonomisen kehityksen edistämiseksi alueen maissa, mihin kuuluu myös köyhyyden vähentäminen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen. Ensisijaisina olisi myös pidettävä alueellisesti merkittäviä energia- ja liikennealojen (rajanylitykset mukaan luettuina) yhteisiä infrastruktuuri- ja turvallisuushankkeita.

¹² Yhteisön yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen ohjelmien uusi sukupolvi vuoden 2006 jälkeen, KOM(2004) 156 lopullinen, 9.3.2004.

- Ympäristö, ydinturvallisuus ja luonnonvarat. Rajat ylittävän luonteensa vuoksi monia ympäristöongelmia voidaan käsitellä parhaiten aluetasolla. Veden ja ilman pilaantuminen, käytetystä ydinpolttoaineesta huolehtiminen ja ympäristönormien ja -lainsäädännön vähittäinen yhdenmukaistaminen ovat vain muutamia esimerkkejä valikoiduista aloista, joille alueellisessa yhteistyössä olisi keskityttävä lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä.
- Oikeus- ja sisäasiat, erityisesti alueellinen yhteistyö seuraavissa kysymyksissä: rajavalvonta, muuttoliike- ja turvapaikka-asiat sekä järjestäytyneen rikollisuuden, ihmiskaupan, laittoman maahanmuuton, terrorismin, rahanpesun ja huumausaineiden torjunta, poliisi- ja oikeusviranomaisten yhteistyö. Näihin aloihin liittyvä alueellinen yhteistyö ja verkottuminen voitaisiin perustaa kokemukseen, jota on saatu muun muassa ”Söderköpingin prosessista”, johon osallistuvat Valko-Venäjä, Moldova ja Ukraina ja EU:sta Viro, Unkari, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia ja Ruotsi.
- Ihmisten väliset yhteydet, joihin kuuluvat kansalaisyhteiskunnan kehittäminen, tiedonvälitykseen liittyvät toimet ja toimittajavaihto, hyvän hallintotavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistäminen, ammatillisen henkilöstön vaihto ja opettaja- ja nuorisovaihto, vierailuohjelmat, koulutus-, tiede- ja kulttuurialojen yhteistyö sekä paikallis- ja aluehallintoja ja kansalaisjärjestöjä koskeva kummitoiminta. Asianmukaista huomiota olisi kiinnitettävä kansanterveydellisiin kysymyksiin ja tartuntatautien, kuten hivuksen/aidsin ja tuberkuloosin, leviämisen tehokkaaseen ehkäisyyn.

Omat tärkeät tehtävänsä on Euroopan neuvostolla, Itämeren neuvostolla, Keski-Euroopan aloitteella (*Central European Initiative*, CEI), Mustanmeren taloudellisella yhteistyöllä (*Black Sea Economic Cooperation*, BSEC), vakaussopimuksella sekä Euroregions-alueilla ja paikallistason rajaseutuyhteistyöllä.

Euroregions-alueisiin liittyy rajan kummankin puolen alueellisten ja paikallisten viranomaisten käytännön yhteistyötä, joka voi ajan oloon johtaa tärkeisiin ja toimiviin rajan yli solmittuihin yhteyksiin. Ne voivat edistää yhteistä etua ja näin vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa ja paikallista demokratiaa, ja paikallistasolla ne voivat vaikuttaa edullisesti talouteen.

Euroopan unioni ei aio perustaa uusia elimiä tai järjestöjä vaan tukee mieluummin jo olemassa olevia yksiköitä ja niiden kehittämistä; paikallisen omistajuuden suuri merkitys on yksi tärkeimmistä opetuksista, joita pohjoiseen ulottuvuuteen liittyvästä työstä on saatu.

Välimeren alue

Euroopan naapuruuspolitiikan yhteydessä Välimeren alueella tehtävä alueellinen ja pienaluetason yhteistyö on tarkoitus perustaa Euro–Välimeri-kumppanuuden säännöstöön soveltamalla kunkin maan tai maaryhmän erityispiirteisiin mukautettua toimintamallia.

Euro–Välimeri-kumppanuuteen kuuluu kaksi toisiaan täydentävää puolta, kahdenvälinen ja alueellinen toimintaohjelma.

Alueellista toimintaohjelmaa ohjaavat ulkoministerien Euro–Välimeri-kokousten sekä eri alojen, muun muassa kaupan, talous- ja rahoitusasioiden, energian, teollisuuden ja ympäristön alojen ministerikokousten antamat suuntaviivat ja päätelmät. Sitä tuetaan Meda-ohjelmasta kutakin kumppania koskevien maaohjelmien sekä alueohjelman kautta.

Komissio aikoo edelleen edistää kumppanuuden alueellista ulottuvuutta merkittävällä taloudellisella tuella. Välimeren alueella tehtävän alueellisen yhteistyön strategisina painopisteinä ovat Valencian ja Napolin Euro–Välimeri-kokouksissa vahvistettujen poliittisten suuntaviivojen mukaisesti etelän maiden keskinäinen yhdentyminen, pienaluetason yhteistyö sekä sääntelyn ja lainsäädännön yhdenmukaistaminen. Pienaluetason mahdollisia

yhteistyöaloja yksilöidään lisää kahdenvälisissä toimintasuunnitelmissa, myös Euro–Välimeri-ministerikokousten pohjalta, ja niitä voivat olla tuomioistuinlaitoksen uudistus, joukkotiedotusvälineiden riippumattomuus ja ilmaisun vapaus tai naisille tarjolla olevien tasavertaisten mahdollisuuksien edistäminen. Yhteistyötä koskevat ehdotukset laaditaan toimintasuunnitelmissa määriteltyjen yhteisten tavoitteiden mukaisesti, ja niitä voivat esittää kaksi tai useampi naapurimaa tai naapurimaiden ryhmä, jotka toivovat edistymistä tietyllä politiikan alalla.

Alueellista ja pienaluetasoon yhteistyötä ohjaavat kahdenväliset toimintasuunnitelmat, jotka myös laaditaan Euro–Välimeri-ministerikokousten tulosten pohjalta. Toimet voidaan toteuttaa alueellisesti, mutta myös rajaseutuyhteistyönä kahden tai useamman naapurimaan välillä tai sellaisten maiden välillä, joilla ei ole yhteistä rajaa mutta joilla on yhteisiä etuja. Ensimmäisiä yhteistyöaloja voisivat olla seuraavat:

Infrastruktuurien yhteenliittämistä koskevat hankkeet: Apua voitaisiin antaa verkkojen suunnitteluun tavoitteena kaupan ja EU:n markkinoille pääsyn helpottaminen. Mahdollisia kohteita ovat Pohjois-Afrikan ja Euroopan väliset uudet kaasuverkot ja niiden yhteenliittämistä koskevat hankkeet; sähköverkkojen yhteenliittäminen ja sähköalan yhteistyö Marokon, Algerian ja Tunisian välillä; Egyptistä lähtevä ja Jordanian, Libanonin ja Syyrian kautta Turkkiin ja EU:hun päättyvä kaasuputki; sähköverkkojen yhteenliittäminen Israelin ja palestiinalaisalueiden välillä; suunnitelman laatiminen Maghreb-maiden ja Lähi-idän maiden rautatie- ja maantieninfrastruktuurin yhteenliittämistä sekä intermodaalisia meriliikenteen verkkoja varten; rajanylityksiin sekä satamien ja sisämaan välisiin yhteyksiin liittyvät parannukset. Tukea voitaisiin antaa myös turvallisuushankkeisiin.

Ympäristö: Ympäristöpoliittisissa kysymyksissä voitaisiin tehdä yhteistyötä ja yksittäisten ongelmien ratkaisemiseksi toteuttaa toimia alue- tai pienaluetasolla aina, kun se on tarkoituksenmukaista, muun muassa merien pilaantumisen, vesivarojen hallinnan ja jätteiden syntymisen ehkäisyn tai aavikoitumisen yhteydessä.

Oikeus- ja sisäasiat: On tärkeää parantaa rajavalvontaa, johon kuuluvat muun muassa lyhyisiin merimatkoihin sisältyvät rajanylitykset, täytäntöönpanoelinten ja virastojen välinen yhteistyö, yhteistyö järjestäytyneen rikollisuuden ja rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan alalla sekä yksityis- ja kauppaoikeudellisissa kysymyksissä, yhteistyö laittoman maahanmuuton torjunnan alalla sekä laillisen muuttoliikkeen hallinta ja muuttoliikettä koskevien suunnitelmien toimeenpano (esimerkiksi kolmen keskeisen Maghreb-maan ja Libyan ja Egyptin kanssa), yhteistyö huumekaupan torjunnan alalla, huumausaineiden tarjonnan vähentämisessä ja huumausaineiden vastaisten kansallisten toimintaohjelmien täytäntöönpanossa, naapurimaiden keskinäinen yhteistyö tavoitteena tehokas rajavalvonta koulutetun ja erikoistuneen henkilöstön voimin, oikeudellinen yhteistyö ja poliisiyhteistyö.

Kauppa, sääntelyn lähentäminen ja sosioekonominen kehitys: Yhteistyön olisi edistettävä alueen taloudellista yhdentymistä naapurimaiden kesken tai niiden maiden kesken, jotka toivovat tiiviimpää taloudellista yhteistyötä, jotta Euro–Välimeri-vapaakauppa-alueen muodostaminen saataisiin päätökseen ja edistyneimmät maat voisivat asteittain päästä EU:n sisämarkkinoille. Alueella olisi edistettävä kauppaa ja investointeja soveltamalla yhteisiä alkuperäsääntöjä, vapauttamalla palveluja, lähentämällä sääntelyä ja käyttämällä kauppaa helpottavia välineitä sekä tukemalla edelleen Agadirin prosessia. Toimintasuunnitelmien olisi myös kannustettava neuvottelemaan Välimeren alueen maiden väliset tavaroita ja palvelualaa koskevat vapaakauppasopimukset. Tässäkin yhteydessä olisi edistettävä sääntelyn lähentämistä kumppanimaiden välillä. Suunnitelmiin olisi sisällytettävä kestävä kehityksen menetelmiä ja ympäristölainsäädännön ja ympäristöpolitiikan kehittäminen. Työllisyys- ja sosiaalipolitiikasta käytävää vuoropuhelua olisi lisättävä tavoitteena yksilöidä keskeiset

haasteet ja edistää ongelmien ratkaisua painottavaa politiikkaa. Yhteistyötä voitaisiin tehdä standardeihin, eläinlääkintään, kansanterveyteen ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä valmisteluina tuleville maataloustuotteiden kaupan vapauttamista koskeville neuvotteluille; pienaluetasolla käsiteltäisiin soveltuvat kysymykset, esimerkiksi tartuntataudit.

Ihmisten välisiin yhteyksiin liittyviä hankkeita edistetään ja tarkoitus on tukea kansalaisyhteiskunnan aloitteita ihmisoikeuksien ja demokratisoitumisen edistämiseksi, tukea nuorisjärjestöjä sekä kulttuurienvälistä vuoropuhelua koulutus- ja nuorisovaihdon avulla ja lisätä henkilöiden liikkuvuutta ja parantaa pätevyysvaatimusten selkeyttä.

EUROOPAN NAAPURUUSPOLITIIKAN TUKEMINEN

Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaille nykyisin annettava taloudellinen tuki

EU on viime vuosina toimittanut huomattavan määrän rahoitustukea Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaille. Venäjälle ja läntisille uusille itsenäisille valtioille avustukset toimitetaan yleensä *Tacis*-ohjelman ja Välimeren alueen maille *Meda*-ohjelman kautta. Näiden rahoitusvälineiden kautta kanavoitiin vuosina 2000–2003 tukea 3716,1 miljoonaa euroa (tuen jakautuminen maittain esitetään liitteessä). *Eurooppalainen ihmisoikeus- ja demokratia-aloite (EIDHR)*, jolla pyritään edistämään vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja oikeusvaltion periaatteita kolmansissa maissa, rahoittaa kyseisiä toimia lähinnä kumppanuussuhteissa valtiosta riippumattomien järjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Vuosina 2000–2003 Venäjää ja läntisiä uusia itsenäisiä valtioita koskeviin hankkeisiin kohdennettiin 19,3 miljoonaa euroa ja Välimeren alueen maita koskeviin hankkeisiin 41,4 miljoonaa euroa.

Euroopan investointipankki (EIP) on toimittanut Välimeren alueen maille lainoja (vuosien 2000–2003 aikana 3 445 miljoonaa euroa). Vuodesta 2002 lainaustoiminta on ulotettu EU:n taloudellisen tuen avulla koskemaan myös yksityissektorille suunnattua Euro–Välimeri-kumppanuuden välinettä (FEMIP). Lainananto Venäjälle on ollut mahdollista vuodesta 2001 erityisvaltuutuksella pohjoista ulottuvuutta koskevan aloitteen yhteydessä Luoteis-Venäjällä toteutettavien hankkeiden rahoitukseen. Lainojen enimmäismäärä on 100 miljoonaa euroa.

Makrotaloudellista rahoitusapua on toimitettu kolmansille maille, joilla on maksutaseen rahoituksessa poikkeuksellisia tarpeita. Vuonna 2002 hyväksyttiin Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemailhin kuuluvista maista Ukrainalle 110 miljoonan euron ja Moldovalle 15 miljoonan euron avustukset, joita ei vielä ole maksettu.

Vuosina 2000–2003 Euroopan unioni toimitti lisäksi 277 miljoonan euron arvosta humanitaarista apua hätätilanteessa oleville Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaille sekä 103,5 miljoonan euron arvosta elintarvikeapua.

Nykyisin käytössä olevien välineiden liittäminen naapuruuspolitiikkaan

Euroopan naapuruuspolitiikan tavoitteita varten on saatettava käyttöön riittävästi rahoitustukea ja teknistä tukea. Tämä otetaan huomioon komission ehdotuksessa uusiksi rahoitusnäkyviksi¹³, joissa naapuruuspolitiikkaa pidetään yhtenä ensisijaisena alana. Komissio on ehdottanut, että kolmansille maille, nykyiset Tacis- ja Meda-maat mukaan luettuina, kohdennettavaa tukea varten otetaan käyttöön uudenlainen yhdenmukaisten rahoitusvälineiden kokonaisuus. Rahoitusvälineet suunnitellaan siten, että ne tukevat

¹³ KOM(2004) 101, 11.2.2004, *Yhteisen tulevaisuuden rakentaminen: Poliitiikan haasteet ja rahoitusmahdollisuudet laajentuneessa unionissa 2007–2013*.

Euroopan naapuruuspolitiikan täytäntöönpanoa, ja tähän tarkoitukseen on tarkoitus osoittaa tarvittavat varat.

Euroopan naapuruuspolitiikan väline otettiin ensimmäisen kerran esille komission maaliskuussa 2003 antamassa tiedonannossa, ja sitä kehiteltiin edelleen heinäkuussa 2003 annetussa tiedonannossa *Kohti uutta naapuruuspolitiikan välinettä* ¹⁴. Ottaen huomioon ratkaisua odottavien lainsäädäntöön ja rahoitukseen liittyvien kysymysten huomattavan määrän tiedonannossa esitettiin kaksivaiheista lähestymistapaa. Sen mukaan naapuruuspoliittiset ohjelmat perustetaan vuosina 2004–2006 nykyisin käytössä olevien välineiden avulla niiden keskinäistä koordinoitua tehostaen ja vuoden 2006 jälkeen perustetaan uusi naapuruuspolitiikan väline.

Heinäkuun 2003 tiedonannon perusteella on yksilöity rahoitusvälineet, jotka ovat käytettävissä naapuruuspoliittisia ohjelmia varten. Ulkoisen avun välineiden kautta on vuosiksi 2004–2006 käytettävissä 255 miljoonaa euroa (Tacis 75 miljoonaa euroa, Phare 90 miljoonaa euroa, Cards 45 miljoonaa euroa ja Meda 45 miljoonaa euroa). Vastaaviin EU:n sisärajoilla toteutettaviin Interreg-ohjelman toimiin käytetään noin 700 miljoonaa euroa.

Phare-rajaseutuyhteistyötä (*cross border co-operation*, CBC) koskeva asetus muutettiin lokakuussa 2003 niin, että sitä sovelletaan myös Romanian ja Bulgarian ulkorajoihin. Marraskuussa 2003 komissio hyväksyi Tacis–CBC-alueohjelman, joka kattaa laajentuneen EU:n ja Venäjän, Ukrainan, Valko-Venäjän ja Moldovan väliset rajat. Menettelyjen yhdenmukaistaminen saadaan pian päätökseen. Ohjelmasuunnittelu on edennyt hyvin kaikkien asianomaisten rajojen osalta, ja se on tarkoitus saada valmiiksi kesäkuuhun 2004 mennessä. On perustettu yhteisiä hallintorakenteita. Ensimmäinen ehdotuspyyntö käynnistetään heinäkuussa 2004.

Vuoteen 2007 asti pääosa kumppanimaille osoitettavasta rahoitusavusta kanavoidaan edelleen Tacis- ja Meda-välineiden kautta. Niistä toimitetaan tukea Euroopan naapuruuspolitiikkaa, erityisesti toimintasuunnitelmien täytäntöönpanoa varten. Asianomaisia vuosien 2005–2006 maaohjelmia mukautetaan parhaillaan Euroopan naapuruuspolitiikan ensisijaisten tavoitteiden sisällyttämiseksi niihin. Erityistä huomiota on tarkoitus kiinnittää instituutioiden kehittämiseen. Kummitoiminta ja tekninen apu ulotetaan koskemaan myös kumppanimaita EU:n teknisen avun tiedonvaihtotoimiston (TAIEX) käytäntöjä noudattaen.

Alue- ja rajaseutuyhteistyöhön annetaan edelleen kohdennettua yhteisön tukea. Vuosien 2005–2006 Meda- ja Tacis-alueohjelmista tuetaan Euroopan naapuruuspolitiikan alueellista ulottuvuutta.

Vuodesta 2007 uudesta Euroopan naapuruuspolitiikan välineestä tuetaan rajaseutuyhteistyö- ja alueyhteistyöhankkeita, joihin osallistuu sekä EU:n jäsenvaltioita että kumppanimaita. Lisäksi seuraavista rahoitusnäkymistä annetussa komission tiedonannossa ehdotetusta taloudellisen yhteistyön ja kehityksen välineestä rahoitetaan sekä kumppanimaiden alueellista yhteistyötä että niiden välistä rajaseutuyhteistyötä.

Myös Euroopan investointipankin lainantokyykyä on vahvistettu. Marraskuussa 2003 neuvosto hyväksyi Euroopan investointipankin ulkoisen luotonannon välitarkastelun yhteydessä komission ehdotuksen Välimeren alueen maille annettavien lainojen enimmäismäärän nostamisesta 2 180 miljoonalla eurolla. Lisäksi päätettiin, että Euroopan investointipankin lainantovaltuutus ulotettaisiin ehdollisesti koskemaan myös Venäjää ja läntisiä uusia itsenäisiä valtioita. Tällöin investointipankki voisi päättää enimmillään

¹⁴ KOM(2003) 393, 1.7.2003.

500 miljoonan euron lainojen myöntämisestä vuoden 2006 loppuun asti ilman alakohtaisia rajoituksia. Parhaillaan valmistellaan oikeusperustaa päätöksen täytäntöönpanolle. Euroopan investointipankin kanssa käydään nyt neuvotteluja, joilla pyritään varmistamaan, että Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaille tarvittava tuki otetaan riittävästi huomioon seuraavissa lainanantovaltuutuksissa.

Yleisellä tasolla Euroopan naapuruuspolitiikka ja erityisesti toimintasuunnitelmat muodostavat muita rahoitusvälineitä ohjaavan toimintakehyksen. Komissio katsoo, että neuvoteltaessa Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaiden kanssa tulevista makrotaloudellisen rahoitusavun toimista ja muista makrotaloudellisiin tavoitteisiin liittyvistä toimista, ehdollisuus olisi määriteltävä toimintasuunnitelmissa esitettyjen taloudellisten tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti pitäen huolta siitä, että kyseinen apu on osaltaan kannustamassa poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin.

Myös EIDHR-ohjelmasuunnittelussa noudatetaan johdonmukaisuutta naapuruuspolitiikan tavoitteiden kanssa, kun tuetaan kansalaisyhteiskuntaa demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kaltaisilla aloilla. Parhaillaan selvitetään mahdollisuuksia tarjota tukea alueellisesti vuodesta 2005 alkaen.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa käydään myös neuvotteluja ohjelmien koordinoinnin parantamiseksi.

Euroopan naapuruuspolitiikan väline

Vuosien 2007–2013 rahoitusnäkyviä koskevassa ehdotuksessaan komissio esittää uutta Euroopan naapuruuspolitiikan välinettä yhdeksi kuudesta rahoitusvälineestä, joita sovelletaan ulkosuhteiden alalla vuoden 2006 jälkeen.

Euroopan naapuruuspolitiikan väline täydentää nykyisten rahoitusvälineiden tai niiden seuraajien kautta kanavoitavaa tukea, ja se keskitetään rajaseutuyhteistyöhön ja siihen liittyvään toimintaan. Komissio aikoo esittää asiaa koskevan asetusluonnoksen, joka muodostaa osan seuraaviin rahoitusnäkyymiin liittyviä rahoitusvälineitä koskevasta ehdotuskokonaisuudesta.

Heinäkuun 2003 tiedonannossa esitetään uuden naapuruuspolitiikan välineen kehittämistä varten kolme vaihtoehtoista näkökulmaa:

- A. Laajennetaan olemassa olevan yhteistyövälineen sisältöä ja maantieteellistä aluetta.
- B. Annetaan yksi uusi asetus säätämään sekä unionissa että sen ulkopuolella toteutettavien toimien rahoitusta naapuruuspolitiikan välineen kautta.
- C. Parannetaan jo olemassa olevien välineiden välistä koordinaointia.

Vaihtoehtoja tarkasteltuaan komissio katsoi, että vaihtoehto A ei vastaisi täysin tavoitetta rahoitusvälineestä, jossa yhdistyvät ulkopolitiikan tavoitteet ja taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tavoite. Se katsoi myös, että eri rahoitusvälineiden keskinäinen koordinaointi (vaihtoehto C) oli mahdollista vain rajallisessa määrin.

Sen vuoksi vaihtoehto B vastaa parhaiten ehdotetun välineen luonnetta ja sitä soveltamalla välinettä voitaisiin käyttää tehokkaasti ja välttää nykyiset koordinaointiongelmat. Vaikka Euroopan naapuruuspolitiikan väline kattaakin sekä sisäisiä että ulkoisia toimia, komissio ehdottaa, että välineen määräraha sisällytettäisiin kokonaisuudessaan yhteen talousarvion lukuun, jonka perustana ovat koheesioon ja ulkopolitiikkaan liittyvät ehdotettujen uusien rahoitusnäkymien otsakkeet. Välineeseen sovelletaan kauttaaltaan yhtenäistä hallinnointitapaa ja samoja menettelyjä.

Oikeusperusta

Ei ole olemassa aikaisempaa oikeudellista vastinetta välineelle, joka liittyy samanaikaisesti EU:n ulkopoliittikkaan ja EU:n sisäiseen taloudelliseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja jota pyritään soveltamaan samanveroisesti EU:n ulkorajojen kummallakin puolella. Komissio katsoo, että EY:n perustamissopimuksen 181 a artikla olisi tarkoituksenmukainen oikeusperusta uudelle naapuruuspolitiikan välineelle, koska politiikka tulee olemaan tärkeä työkalu EU:n naapurimaihinsa soveltamassa politiikassa. Koska kyseinen artikla koskee kolmansien maiden kanssa tehtävää yhteistyötä, sen pitäisi mahdollistaa rahoitus yhteisille toimille, joissa edunsaajina on sekä jäsenvaltioita että kumppanimaita. Toimien tulokset hyödyttävät tukikelpoisia alueita riippumatta siitä, sijaitsevatko ne unionin rajojen sisä- vai ulkopuolella. Välineen perustana ovat nykyisten rajaseutuyhteistyöohjelmien periaatteet, kuten kumppanuus, monivuotinen ohjelmasuunnittelu ja yhteisrahoitus.

Maantieteellinen kattavuus

Heinäkuun 2003 tiedonannon mukaisesti Euroopan naapuruuspolitiikan välineen soveltamisalaan kuuluvat kaikki EU:n jäsenvaltioiden ja Euroopan naapuruuspolitiikan kohdemaiden väliset rajat. Siitä tuetaan myös rajat ylittävää yhteistyötä, jonka edunsaajina on vähintään yksi jäsenvaltio ja yksi kumppanimaa, ja se korvaa nykyiset sisäiset ja ulkoiset rajaseutuyhteistyötä koskevat ohjelmat EU:n uuteen ulkorajaan ulottuvilla jäsenvaltioiden ja kumppanimaiden alueilla.

Ottaen huomioon, että Euroopan naapuruuspolitiikan väline on mukautettu erityisesti EU:n ulkorajat ylittävän yhteistyön erityispiirteisiin, sen maantieteellisen kattavuuden laajentamista ehdokasmaihin ja ehdokkuutta valmisteleviin maihin voidaan tarkastella sitten, kun asiasta laaditaan asetus.

Uuden naapuruuspolitiikan välineen keskeiset osat

Euroopan naapuruuspolitiikan välineen perustana ovat kokemukset, jotka on saatu vahvistettaessa naapuruuspoliittisia ohjelmia vuosiksi 2004–2006. Toiminta niveltyy neljään ydintavoitteeseen, jotka yksilöidään heinäkuun 2003 tiedonannossa:

- kestävän kehityksen edistäminen yhteisten rajojen molemmilla puolilla;
- yhteiset toimet yhteisiin haasteisiin vastaamiseksi ympäristön, kansanterveyden sekä järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisemisen ja torjunnan kaltaisilla aloilla;
- tehokkaiden ja turvallisten rajojen turvaaminen yhteisillä toimilla;
- rajat ylittävien toimien edistäminen paikallistasolla ihmisten välillä (*people-to-people*).

Tässä yhteydessä on tärkeää varmistaa, että kumppanimaiden ensisijaiset tavoitteet otetaan riittävästi huomioon kumppanuuden hengessä. Tämä koskee erityisesti Välimeren aluetta, jolla ensisijaisia tavoitteita asetettaessa olisi otettava huomioon assosiaatiosopimusten ja Barcelonan prosessiin kuuluvien Euro–Välimeri-kokousten yhteydessä vahvistettu strateginen kehys.

Edellä esitettyjä päämääriä varten Euroopan naapuruuspolitiikan välineestä rahoitetaan sekä EU:n jäsenvaltioista että kumppanimaista tulevien kumppanien esittämiä yhteishankkeita, joista kumpikin osapuoli saa etua. Näin se täydentää ulkoisen ja sisäisen rahoituksen välineitä, jotka voivat operoida ainoastaan yhdellä puolella unionin rajaa.

Euroopan naapuruuspolitiikan välineeseen kuuluu kaksi erillistä ”rahoitusikkunaa”:

Ykkösikkunan kautta tuetaan rajaseutuyhteistyötä. Tukikelpoisia ovat kaikki asianomaiset maa- ja merirajat¹⁵. Ohjelmat ovat ensisijassa kahdenvälisiä, vaikka myös monenvälisiä ohjelmia voidaan perustaa erityisesti merirajojen yhteyteen silloin, kun tehokas kahdenvälinen rajaseutuyhteistyö ei välimatkan ja muiden tekijöiden vuoksi ole mahdollista. Monivuotiset ohjelmat vahvistetaan joko yhdelle tai useammalle rajalle, ja ohjelmien suunnittelusta vastaavat asianomaiset edunsaajamaissa toimivat kumppanit rajan kummallakin puolen. Komissio siirtää hallinnointivastuun hallintoelimelle, joka toimii jaetun hallinnointivastuun tai muiden soveltuvien järjestelyjen mukaisesti. Hankkeiden valinnasta ja ohjelmien täytäntöönpanosta vastaavat EU:n jäsenvaltioiden ja kumppanimaiden kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten muodostamat yhteistyörakenteet.

Kakkosikkunan kautta tuetaan joustavammalla tavalla laajempaa rajat ylittävää yhteistyötä, jossa on mukana toimijoita ja edunsaajia sekä EU:n jäsenvaltioista että kumppanimaista. Yhteistyö keskitetään enimmäkseen tiettyihin aihepiireihin, jotka määritellään asetuksessa yksilöityjen, muun muassa ympäristöön, energia-, televiestintä- ja liikenneverkkoihin yhdentymiseen, kansanterveyteen tai järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan liittyvien yhteisten haasteiden pohjalta. Myös komissio voi yksilöidä, valita ja ehdottaa rahoituksen saajiksi hankkeita, joilla on erityistä teknistä ja poliittista merkitystä. Tukikelpoisia ovat kaikki EU:n jäsenvaltioiden alueet sekä vastaavat osat kumppanimaiden alueista. Ohjelmasuunnittelu keskitetään komissioon. Myös täytäntöönpano keskitetään, vaikka voidaankin harkita ohjelmien täytäntöönpanon hallinnoimista epäsuorasti siirtämällä täytäntöönpanovastuuta ulkopuolisille virastoille.

Talousarvio

Komissio aikoo ehdottaa, että naapuruuspolitiikan välineeseen osoitetaan vuosittain huomattavasti enemmän määrärahoja kuin kaudella 2004–2006 kohdennetaan naapuruuspoliittisiin ohjelmiin.

Rahoituksen jakautumisesta kahden ikkunan kesken päätetään myöhemmässä vaiheessa, ja tällöin huomioon otettavia seikkoja ovat kummankin yhteistyömuodon suhteellinen merkitys, eri rajojen erityispiirteet, pyrkimys tarkoituksenmukaiseen varojen jakoon asianomaisten maantieteellisten alueiden kesken sekä tarve rajoittaa komission suora osallistuminen täytäntöönpanoon ja hallinnointiin. Varojen hyödyntämistä vaikeuttavien esteiden poistamiseksi ja hyvän tuloksen palkitsemiseksi on tarkoitus antaa säännökset, jotka mahdollistavat varojen kohdentamisen uudelleen ikkunoiden välillä sekä niiden sisällä ohjelmien ja hankkeiden välillä.

Ykkösikkunan sisällä määrärahojen kohdentamisesta päätetään kunkin yhteen tai useampaan rajaan liittyvän ohjelman osalta puolueettomien arviointiperusteiden mukaisesti. Tällöin otetaan myös huomioon rajojen erityispiirteet ja edellytykset hyödyntää varoja.

PÄÄTELMÄT

Komissio kehottaa neuvostoa hyväksymään tässä tiedonannossa esitetyt suuntaviivat sekä laatimaan päätelmät siitä, kuinka aloitetta vietäisiin eteenpäin, ja tarkastelemaan tässä yhteydessä mahdollisten toimintasuunnitelmien sisältöä ja maita, joiden kanssa ne olisi laadittava, ottaen tässä yhteydessä huomioon sitoutumisen yhteisiin arvoihin.

¹⁵ Ykkösikkunan kautta rahoitettava yhteistyö tapahtuu tavallisesti NUTS III -tasolla lukuun ottamatta monenvälisiä merenkulkuun liittyviä ohjelmia, joiden yhteydessä sallitaan yhteistyö NUTS II -tasolla.

Tältä pohjalta komissio aikoo, yhdessä puheenjohtajamaan ja korkean edustajan kanssa, ottaa yhteyttä asianomaisiin maihin niitä koskevien toimintasuunnitelmien saattamiseksi valmiiksi heinäkuun 2004 loppuun mennessä. Jäsenvaltiot pidetään neuvottelujen edistymisestä täysin ajan tasalla.

Komissio suosittelee, että asianomaisia assosiaatio- ja yhteistyöneuvostoja kehoitettaisiin hyväksymään toimintasuunnitelmat.

Toimintaohjelmien täytäntöönpanon seurannasta vastaavat asianomaisen assosiaatiosopimuksen tai kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen elimet.

Arvioituaan seurannan tuloksia sekä kumppanien toimittamia tietoja komissio laatii edistymisestä välikertomuksen, poliittiseen yhteistyöhön ja yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien kysymysten osalta korkean edustajan myötävaikutuksella, kahden vuoden kuluessa toimintasuunnitelman virallisesta hyväksymisestä ja toisen kertomuksen seuraavien kolmen vuoden kuluessa.

Komissio suosittelee, että kyseiset tarkastelut otetaan huomioon, jos EU:n ja eri kumppanien välisten sopimussuhteiden kehittämistä tehdään uusia päätöksiä.

Komissio tekee neuvostolle tarvittavat ehdotukset tässä tiedonannossa tarkoitetun Euroopan naapuruuspolitiikan välineen perustamista varten. Välineen käyttöönottoon asti EU jatkaa naapuruuspoliittisten ohjelmien suunnittelua kumppanimaiden kanssa nykyisten rahoitusvälineiden pohjalta.

Komissio edistää alueellista ja pienaluetasen yhteistyötä, jossa on mukana kumppanimaita, tässä tiedonannossa esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti.

Liite

**Euroopan naapuruuspolitiikan kumppanimaille kohdennettu Meda- ja Tacis-apu
kaudella 2000–2003**

<u>Maa</u>	<u>Tuen määrä 2000–2003 miljoonaa euroa</u>
<i>Tacis-ohjelmasta tukea saavat maat</i>	
Venäjä	599,6
Ukraina	435,6
Moldova	46
Valko-Venäjä	10
Monikansalliset ohjelmat	241
<i>Tacis-varat yhteensä</i>	1332,2
<i>Meda-ohjelmasta tukea saavat maat</i>	
Algeria	181,8
Egypti	194,5
Jordania	169,4
Libanon	55,7
Marokko	525,3
Syyria	82,7
Tunisia	306,6
Länsiranta ja Gazan alue	277,8
Alueohjelmat	590,1
<i>Meda-varat yhteensä</i>	2383,9
<i>ENP-kumppanimaat yhteensä</i>	3716,1

Tärkeimmät talouden tunnusluvut vuonna 2002

Maailmanpankin tilastojen pohjalta

	Valko-Venäjä	Moldova	Ukraina	Venäjä	Algeria	Egypti	Israel	Jordania	Libanon	Libya	Marokko	Syyria	Tunisia	Georgia*	Armenia*	Azerbaidžan*
Väkiluku (miljoonaa henkeä)	9,9	4,3	48,7	144,1	31,3	66,4	6,6	5,2	4,4	5,4	29,6	17,0	9,8	5,2	3,1	8,2
Pinta-ala (1000 km ²)	207,6	33,9	603,7	17075	2382	1002	21,1	89,2	10,4	1760	446,6	185,2	163,6	69,7	29,8	86,6
BKTL (miljardia USD)	13,5	1,7	37,9	306,6	53,8	97,6	105,2	9,1	17,7	„	34,7	19,1	19,5	3,4	2,4	5,8
BKTL (ostovoimapariteeteina henkeä kohden, miljoonaa USD)	5500	1600	4800	8080	5530	3940	19000	4180	4600	„	3730	3470	6440	2270	3230	3010
BKT:n kasvu (prosenttia vuodessa)	4,7	7,2	4,8	4,7	4,1	3,0	-0,8	4,9	1,0	-0,2	3,2	2,7	1,7	5,6	12,9	10,6
Kuluttajahintainflaatio keskimäärin vuodessa (%)	42,6	5,2	0,8	15,7	1,4	2,7	0,7	3,5	1,8	-9,8	2,8	3	3,1	5,7	1,2	2,8
Yleistase, poisluettuina avustukset (prosenttia BKT:sta)	0,4	-0,9 ¹⁶	0,2	1,4 ¹⁷	0,2	-7,0	-6,4	-10,2	-13,6	3,9	-4,5	-2,8	-3,5	-2,0	-0,5	-0,5
Vaihtotase (prosenttia BKT:sta)	-2,6	-6,1	7,7	8,6	7,7	0,0	-2,1	4,9	-14,5	-1,2	2,9	7	-3,5	-6,0	-6,6	-12,6
Kauppa EU:n kanssa (miljoonaa euroa)	2372	666	9722	78193	22377	9586	22002	2254	3162	12607	13992	6153	13629	500	401	1640
EU:n kauppatase asianomaisen maan kanssa (miljoonaa euroa)	-646	137	1332	-17264	-6201	3097	4908	1665	2792	-6345	1402	-1959	1539	78	82	-633
Ulkomaisten suorien sijoitusten nettovirta maahan (miljoonaa USD)	453 ¹⁸	117	693	48 ¹⁹	1100	647	1600	55,9	257	„	428	225	794,8	165	111	1400

Lähde: Maailmanpankin tiedot: www.worldbank.org/data/countrydata/countrydata.html, jollei toisin ilmoiteta.

* Kuluttajahintainflaatiota, vaihtotasetta ja julkisen talouden rahoitusasemaa (yleistase) koskevat tiedot perustuvat EBRD:n tietoihin vuodelta 2002.

Libyan osalta Kansainvälisen valuuttarahaston arvio.

-
- 16 EBRD yleistase.
 17 Yleistase.
 18 EBRD TRU 2004.
 19 EBRD.

TÄRKEIMMÄT KANSAINVÄLISET YLEISSOPIMUKSET: RATIFIOINNIN VAIHE

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
Yhdistyneiden kansakuntien tärkeimmät ihmisoikeusyleissopimukset																
Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus	1976	1993	1976	1976	1989	1982	1992	1976	1976		1979	1976	1976	1993	1992	1994
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus	1976	1993	1976	1976	1989	1982	1992	1976	1976		1979	1976	1976	1993	1992	1994
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liitetty valinnainen pöytäkirja	1992		1991	1992	1989									1993	2002	1994
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liitetty toinen valinnainen pöytäkirja															1999	1999
Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus	1969	1993	1969	1969	1972	1969	1979	1974	1971		1971	1969	1969	1993	1996	1999
Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus	1981	1994	1981	1981	1996	1981	1991	1992	1997		1993	2003	1985	1993	1995	1994
Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen liitetty valinnainen pöytäkirja	s2002		s2000	s2001											2001	2002
Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen	1987	1995	1987	1987	1989	1987	1991	1991	2000		1993		1988	1993	1996	1994

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
vastainen yleissopimus																
Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaiseen yleissopimukseen liitetty valinnainen pöytäkirja																
Yleissopimus lapsen oikeuksista	1990	1993	1991	1990	1993	1990	1991	1991	1991		1993	1993	1992	1993	1992	1994
Lapsen oikeuksista tehtyyn yleissopimukseen liitetty valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseelliseen konfliktiin		s2002	s2000	s2001			s2001	s2000	s2002		2002		2003	s2003	2002	
Lapsen oikeuksista tehtyyn yleissopimukseen liitetty valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta	2002	s2002	2003			2002	s2001	s2000	s2001		2002	2003	2002	s2003	2002	
Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (1951)	2001	2002		1993	1963	1981	1954				1956		1957	1993	1993	1999
Pakolaisten oikeusasemaa koskevaan yleissopimukseen liitetty pöytäkirja (1967)	2001	2002		1993	1967	1981	1968				1971		1968	1993	1993	1999
<i>S: allekirjoitettu, mutta ei ratifioitu</i>																
Perustönormeja koskevat ILO:n perusluonteiset yleissopimukset																
N:o 87: Ammatillinen järjestäytymisvapaus ja ammatillisen	R	R	R	R	R	R	R			R		R	R		R	R

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
järjestäytymisoikeuden suojelu (1947)																

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
N:o 98: Järjestäytymisoikeus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus (1949)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
N:o 29: Pakkotyö (1930)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R		R	R
N:o 105: Pakkotyön poistaminen (1957)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R		R	R
N:o 138: Vähimmäisikä (1973)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R		R	R
N:o 182: Lapsityön pahimmat muodot (1999)	R	R	R	R	R	R		R	R	R	R	R	R			R
N:o 100: Tasa-arvoinen palkkaus (1951)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
N:o 111: Syrjintä (työmarkkinat ja ammatin harjoittaminen) (1958)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R

Euroopan neuvoston perusluonteiset ihmisoikeusyleissopimukset																
Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty eurooppalainen yleissopimus		R	R	R										R	R	R
Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen lisäpöytäkirja N:o 6 kuolemanrangaistuksen		R	R	S										R	R	R

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
poistamisesta																
Eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi		R	R	R										R	R	R
Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus		R	R	R										R	R	S
Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksen lisäpöytäkirja N:o 13 kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa		S	R	NS										NS	NS	R

R: ratifioitu; S: allekirjoitettu, mutta ei ratifioitu; NS: ei allekirjoitettu.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö																
Allekirjoitettu		8.9.00	20.1.00	13.9.00	28.12.00	26.12.00	31.12.00	7.10.98			8.9.00	29.11.00		1.10.99		18.7.99
Ratifioitu								11.4.02								5.9.03
Ilmastonmuutosta koskeva YK:n puitesopimus																
Yleissopimus	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Kioton pöytäkirja		R	R	S		S	R	R			R		R	R	R	R

	<i>Valko-Venäjä</i>	<i>Moldova</i>	<i>Ukraina</i>	<i>Venäjä</i>	<i>Algeria</i>	<i>Egypti</i>	<i>Israel</i>	<i>Jordania</i>	<i>Libanon</i>	<i>Libya</i>	<i>Marokko</i>	<i>Syyria</i>	<i>Tunisia</i>	<i>Armenia</i>	<i>Azerbaidžan</i>	<i>Georgia</i>
Barcelonan yleissopimus Välimeren meriympäristön ja rannikkoalueiden suojelemisesta																
Yleissopimus ²⁰	na	na	na	na	R	R	R	na	R	R	R	R	R	na	na	na
Pöytäkirjat ²¹	na	na	na	na	R	R	R	na	R	R	R	R	R	na	na	na

na: not applicable (ei sovelleta)

²⁰

Algeria, Israel, Libanon, Libya, Marokko, Syyria lukuun ottamatta yleissopimukseen vuonna 1995 tehtyjä muutoksia.

²¹

Algeria, Israel, Libanon, Libya, Syyria lukuun ottamatta erityissuojelualueita koskevaa pöytäkirjaa, uutta hätätilanteessa sovellettavaa pöytäkirjaa, jätteiden mereen laskemista koskevan pöytäkirjan muutoksia, maalla sijaitsevista lähteistä aiheutuvalta pilaantumiselta suojelua koskevan pöytäkirjan muutoksia.

Egypti lukuun ottamatta erityissuojelualueita koskevaa pöytäkirjaa, maalla sijaitsevista lähteistä aiheutuvalta pilaantumiselta suojelua koskevan pöytäkirjan muutoksia.

Marokko lukuun ottamatta erityissuojelualueita koskevaa pöytäkirjaa, uutta hätätilanteessa sovellettavaa pöytäkirjaa.

Tunisia lukuun ottamatta uutta hätätilanteessa sovellettavaa pöytäkirjaa.

FI

37
FI